

วิเคราะห์ “ธุรกิจการเมือง” กับการควบคุมสื่อมวลชน: ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

ในบทที่ 5 นี้จะเป็นการวิเคราะห์ เรื่อง “ธุรกิจการเมือง” กับการควบคุมสื่อมวลชน: ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี โดยใช้ทฤษฎีทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ ทฤษฎีสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวคิดเรื่องอำนาจและอิทธิพล เป็นกรอบในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism)

เราสามารถมองเห็นภาพของการรวมตัวกันโดยตรงระหว่างนายทุนและรัฐตามแนวทฤษฎีทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ จากการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2544 ที่พรรคไทยรักไทยได้ส่งรายชื่อผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบบัญชีรายชื่อหรือปาร์ตี้ลิสต์ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มทุนธุรกิจแขนงต่างๆ โดยสามารถแบ่งประเภทของกลุ่มทุนในรัฐบาลทักษิณ¹ ได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มธุรกิจสื่อสาร และการเกษตร ประกอบด้วย

นายอดิศักดิ์ โพธารามิก ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 5 ผู้ถือหุ้นใหญ่ของบริษัท จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน) และบริษัทไทยเทเลโฟนแอนด์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)หรือ ทีทีแอนด์ที ซึ่งมีธุรกิจเคเบิลใยแก้วและโทรศัพท์พื้นฐานในต่างจังหวัด 1.5 ล้านเลขหมาย

นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 8 และนายวัฒนา เมืองสุข ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 94 ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซี.พี.) เครือซี.พี. ทำธุรกิจเกี่ยวกับด้านอาหารและธุรกิจด้านโทรคมนาคม คือ บมจ.เทลคอมเอเชียฯ เจ้าของโทรศัพท์พื้นฐานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล 2.6 ล้านเลขหมาย และบริษัทไวร์เลส คอมมูนิเคชั่น เซอวิส จำกัด (ดับเบิลยูซีเอส) เจ้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่จีเอสเอ็ม 1800

นายวีระชัย วีระเมธีกุล ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 48 ประธานที่เอ็ม อินเตอร์เนชั่นแนล แงก์ นครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นลูกเขยนายธนิษฐ์ เจียรนวนนท์ ประธานเครือ ซี.พี.และนายวีระชัยยังเป็นผู้ดูแลธุรกิจของตระกูลในกลุ่มเอ็มไทยที่เติบโตจากธุรกิจเคมีและขยายไปสู่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

¹“ทักษิณ ยึดเบ็ดเสร็จ โทรคมนาคม-สื่อทีวี,” ประชาชาติธุรกิจ (20-22 พฤศจิกายน 2543): 13.

2. กลุ่มธุรกิจสื่อมวลชน-บันเทิง

กลุ่มธุรกิจสื่อมวลชน-บันเทิงนี้มีนายประชา มาลีนนท์ ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 10 รองกรรมการผู้จัดการบริษัทบีบีซีเวิลด์ จำกัด (มหาชน)ที่มีสถานีโอโทรทัศน์ช่อง 3 และสถานีวิทยุหลายคลื่นรวมอยู่ด้วย

3. กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

นายประยุทธ์ มหากิจศิริ ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 27 เป็นประธานกรรมการและผู้อำนวยการใหญ่ของ 4บริษัทใหญ่ที่รู้จักกันดีคือ บริษัทควอลิตี้คอฟฟีโปรดักส์ จำกัด ผู้ผลิตกาแฟผงสำเร็จรูป “เนสกาแฟ”

นายมงคล สิมะโรจน์ ปาร์ตี้ลิสต์ลำดับที่ 80 เจ้าของบริษัทสยามสหบริการ ธุรกิจค่าน้ำมัน

นอกจากผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อแล้วยังมีผู้สมัคร ส.ส.แบบเขตอีกหลายคนที่มาจากกลุ่มธุรกิจ เช่น

1.น.พ.พฤติชัย ดำรงรัตน์ เจ้าของกลุ่มกำแพงเพชรวิวัฒน์ หรือเควีพี บริษัทเควีพีเป็นบริษัทรับเหมาเกรดเอของประเทศไทย มีความเชี่ยวชาญในการก่อสร้างสะพาน ถนนของกรมทางหลวงทั่วประเทศ และสร้างสะพานพระราม 8 ในส่วนที่สอง กลุ่มนี้จะมีความสัมพันธ์กับนางสุดารัตน์ เกษราพันธ์ และพี่ชายน.พ.พฤติชัย คือนายนิมิต ดำรงรัตน์ยังเป็นที่ปรึกษาหัวหน้าพรรคไทยรักไทยอีกด้วย

2.นายอัสนี เชิดชัย ลูกชายนางสุจินดา เชิดชัย (เจ๊เกี้ยว) เจ้าของกิจการรถทัวร์ “ราชสีมาทัวร์” ซึ่งมีกิจการครอบคลุมทางภาคอีสาน รวมไปถึงภาคกลางและภาคตะวันออก นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

3.นายวัชราน วัชขนาถ กรรมการผู้จัดการบริษัท วัชขนาถคอนสตรัคชั่น จำกัด อยู่ในเครือวัชขนาถซึ่งทำธุรกิจน้ำตาล

4.นางสาวพรพรรณ ฝึกการค้า ทายาทกลุ่มไมโครบัต ธุรกิจขายรถแทรกเตอร์ และรับเหมาก่อสร้าง

ตามแนวทฤษฎีทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ คือ การรวมกันโดยตรงระหว่างอำนาจผูกขาดของนายทุนกับอำนาจการปกครองของรัฐ (ในที่นี้ก็คือ “ธุรกิจการเมือง”) โดยการรวมกันนี้รัฐไม่ได้อยู่ในฐานะเป็นอิสระ แต่อยู่ในฐานะถูกครอบงำโดยนายทุนผูกขาด ดังนั้นการกำหนดนโยบายต่างๆจึงขึ้นอยู่กับความต้องการและผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน เมื่อเป็นเช่นนี้การที่สมาชิกพรรคไทยรักไทยประกอบด้วยบุคคลที่มาจากกลุ่มทุนต่างๆ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลจึงเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ ดังจะเห็นได้จากตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงนโยบายของรัฐบาลที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจ

นโยบาย	ธุรกิจที่ได้รับประโยชน์
1.แปลงค่าสัมปทานเป็นภาษีสรรพสามิต	บริษัทที่เปิดดำเนินการ อยู่ก่อน เช่น เอไอเอส ดีแทค ทีเอ ฯลฯ
2.ลดค่าสัมปทานสถานีโทรทัศน์เหลือปีละ 150 ล้านบาท	ไอทีวี
3.การลดภาษีเงินได้ 8 ปีจากการส่งเสริมการลงทุนโครงการ ดาวเทียม	ชินแซทเทลไลท์
4.การแก้ไขการเชื่อมต่อโครงข่ายโทรคมนาคม	เอไอเอส
5.การขึ้นค่าธรรมเนียมพิเศษเหล็กกล้า ไร่สนิม BOI และการ ขึ้นค่าธรรมเนียมต่อต้านการทุ่มตลาดเหล็กของกระทรวงพาณิชย์	บริษัทของนักการเมือง พรรคการเมือง
6.การจัดจ้างวิธีพิเศษโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา	เอไอเอส
7.การจัดซื้อโครงการต้นกล้ายาง	บริษัทในกลุ่มซีพี
8.การจัดซื้อจัดจ้างของโครงการต่างๆของรัฐ เช่น กองทุนหมู่บ้าน	บริษัทในครอบครัว นักการเมือง
9.กระทรวงคมนาคมให้สิทธิการใช้สนามบินแก่สายการบิน ราคาถูกและเลิกคุมค่าโดยสารขั้นต่ำ 3.8 บาทต่อ กม.	แอร์เอเชีย
10.การแทรกแซงและกระตุ้นราคาตลาดหุ้น เช่น กองทุนวายุภักษ์ Net Settlement การนำรัฐวิสาหกิจเข้าตลาดหลักทรัพย์ ฯลฯ	ราคาหุ้นของบริษัทใน ตลาดหลักทรัพย์และ ครอบครัวนักการเมืองได้ สิทธิซื้อหุ้นรัฐวิสาหกิจใน ราคาจอง

ที่มา: นิพนธ์ พัวพงศกร, “การผูกขาดกับระบบทุนนิยมไทย,” ใน รัฐชนทักษิณ. เจมส์ค็อกซ์ ปิ่น
ทอง, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ขอบคิดด้วยคน, 2547), หน้า 124-125.

โดยส่วนตัวของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยและนายกรัฐมนตรีก็มีธุรกิจของครอบครัว คือบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (ซินคอร์ป) เป็นกลุ่มทุนที่ดำเนินธุรกิจทางการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นกลุ่มทุนธุรกิจที่มีบทบาทอย่างมากต่อสถานีโทรทัศน์ไอทีวี บริษัท ซินคอร์ป ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการสื่อสารค่อนข้างจะครบวงจร โดยพิจารณาได้จาก กลุ่มธุรกิจในเครือ² ดังต่อไปนี้

กลุ่มทุนธุรกิจใเครือซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

1.กลุ่มธุรกิจสื่อสารไร้สาย เช่น

บริษัท แอดวานซ์อินโฟร์เซอวิสเซ จำกัด (มหาชน)

บริษัท แอดวานซ์ ไวร์เลส มาร์เก็ตติ้ง จำกัด

บริษัท ดิจิตอลโฟน จำกัด

บริษัท เอ็มลิงค์ เอเชีย คอร์ปอเรชั่น ฯลฯ

2.กลุ่มธุรกิจดาวเทียมสื่อสาร เช่น

บริษัท ชิน แซทเทลไลท์ จำกัด (มหาชน) (ไทยคม)

บริษัท ไอพีสตาร์

3.กลุ่มธุรกิจสารสนเทศและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น

บริษัท ชิน บรอดแบนด์ อินเทอร์เน็ต (ประเทศไทย) จำกัด

บริษัท ซี.เอส.คอมมิวนิเคชั่น จำกัด

บริษัท ชินวัตรอินฟอร์เมชั่น เทคโนโลยี จำกัด

บริษัท ไชเบอร์เกต จำกัด

บริษัท ดาต้าเน็ตเวิร์ค โซลูชั่นส์ จำกัด

บริษัท แอดวานซ์ ดาต้าเน็ตเวิร์ค คอมมิวนิเคชั่นส์ จำกัด

บริษัท ชินเน็ตคอม จำกัด ฯลฯ

4.กลุ่มสื่อมวลชนและการโฆษณา เช่น

บริษัท เอส แมทซ์บ็อกซ์ จำกัด

บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน)

² “เปิดกรธุรกิจ “ทักษิณ” 2 ปีหลังเล่นการเมือง,” *ประชาชาติธุรกิจ* (31 พฤษภาคม-3 มิถุนายน 2544): 2, 6.

ดังนั้นการเข้ามาถือหุ้น บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ของเอกชนที่ได้รับสัมปทานจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จึงถือเป็นตัวต่อตัวหนึ่งในทางธุรกิจของบริษัทชินคอร์ป เพื่อให้ธุรกิจครบวงจรมากยิ่งขึ้น คือ กลุ่มชินคอร์ปนอกจากจะมีเครือข่ายที่สมบูรณ์ มีตัวสินค้าและบริการ และยังมีช่องทางการโฆษณา ประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการต่างๆพร้อม เพราะถ้าหากมีแค่ตัวสินค้าและบริการที่ดี มีเครือข่ายที่ดี แต่ไม่มีช่องทางการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ ผู้บริโภคก็จะไม่รู้จักสินค้าและบริการเหล่านั้นและไม่กล้าที่จะซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ ฉะนั้นช่องทางการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ จึงเป็นตัวต่อทางธุรกิจที่สำคัญที่สามารถทำให้ธุรกิจดำเนินกิจการต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

แต่การเข้ามาถือหุ้น บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ของบริษัทชินคอร์ป มีจุดสำคัญที่แตกต่างจากธุรกิจอื่น คือ บริษัทชินคอร์ปไม่ได้มีเพียงแค่ภาพของทุนธุรกิจเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีภาพทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ธุรกิจกับการเมืองก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาโดยตลอด ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 และ 2

ใจ อึ้งภากรณ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“...การที่กลุ่มทุนมีอิทธิพลในรัฐ เป็นเรื่องธรรมดาในระบบทุนนิยม และอิทธิพลกลุ่มทุนมี 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบแอบแฝงคือ การคุมรัฐด้วยวิธีการที่หลากหลาย
2. โดยตรง โดยการเสนอตัวเป็นพรรคการเมือง

จริงๆแล้วการเข้ามามีอิทธิพลโดยตรงหรือแอบแฝงของกลุ่มทุน ทำได้หลายรูปแบบไม่จำเป็นต้องมีนักธุรกิจเป็นนายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดี...”³

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจกับการเมืองในช่วงที่ผ่านมา มักจะเป็นไปในลักษณะการอุปถัมภ์หรือเป็นหุ้นส่วนกัน แต่หลังจากวิกฤติการณ์เศรษฐกิจปี 2540 กลุ่มทุนธุรกิจหลายกลุ่ม

³ สัมภาษณ์ ใจ อึ้งภากรณ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 16 กุมภาพันธ์ 2548.

ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่กลุ่มธุรกิจการสื่อสารก็ได้พลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส โดยเสนอตัวเข้ามาทำหน้าที่ด้านการเมืองโดยตรง

การเข้ามาทำหน้าที่ด้านการเมืองโดยตรงของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยนี้ นอกจากจะมีกลุ่มธุรกิจซึ่งเป็นของบริษัทชินคอร์ปเอง แล้วยังมีกลุ่มทุนพันธมิตรต่างๆอีกหลายกลุ่มที่ให้การสนับสนุนและเข้าร่วมในคณะรัฐบาล พรรคไทยรักไทยจึงเป็นพรรคการเมืองที่ประกอบด้วยกลุ่มทุนธุรกิจหลายกลุ่มที่มารวมเข้าด้วยกัน

ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีขาดครองอำนาจรัฐ จึงเห็นได้ว่ามีการรวมตัวกันระหว่างชนชั้นนายทุนกับรัฐ โดยเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทยและมีธุรกิจครอบครัวยุติในเครือชินคอร์ป นอกจากนี้ยังมีกลุ่มพันธมิตรอีกหลายบริษัท ทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน และจากการที่บริษัทชินคอร์ปซึ่งเป็นกลุ่มทุนธุรกิจที่มีพันธมิตรหลายบริษัท และมีผู้นำเป็นนายกรัฐมนตรี เข้ามาถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชน คือ ไอทีวี จึงเป็นที่เกรงกันว่าอาจจะใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการปกป้องและเสริมอำนาจรัฐบาล นอกเหนือไปจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ

วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy of Media)

หากวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงถึงระบบเศรษฐกิจและการเมือง จะเห็นว่าไอทีวีที่ถือกำเนิดมาจากการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร ช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2535 ผลจากการเรียกร้องในครั้งนั้น ทำให้รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงสื่อของรัฐโดยนายมีชัย วีระไวทยะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นประธาน แล้วจึงได้มีข้อเสนอให้มีการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ UHF ขึ้น โดยเปิดให้มีการประมูลกันอย่างเสรี พอมาในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย พ.ศ.2537 จึงมีการเปิดประมูลขึ้นโดยกลุ่มสยามทีวีแอนด์คอมมิวนิเคชั่น เป็นผู้ชนะการประมูลและได้รับสัมปทาน เนื่องจากจะมีการจ่ายค่าตอบแทนให้รัฐสูงสุด คือ 25,200 ล้านบาท

รุจน์ โกมลบุตร อาจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงเรื่องสัญญาสัมปทานนี้ไว้ ดังนี้

“.....ในกรณีไอทีวี ถ้าจะพลาดก็พลาดตรงสำนักนายฯที่ไปใช้วิธีประมูลสูงสุดได้ไป ถือเป็นบทเรียนที่สำคัญ ว่าสัมปทานที่ดี มิได้แปลว่ายอดค่าตอบแทนจะสูง แต่จะต้องดูอย่างอื่นประกอบเช่น การทำงานของทีม

ความน่าเชื่อถือของทีม ประสบการณ์ของทีมและผลลัพธ์หรือผลประโยชน์ที่
ทีมจะให้.....”⁴

ในขณะที่ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มองว่า การที่รัฐจัดให้มีการสัมปทานเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการผูกขาด

“.....โดยทั่วไปมักคิดว่าการผูกขาดเป็นเรื่องธรรมชาติ เนื่องจากการผูกขาด
เกิดขึ้นเพราะ ไม่มีใครกล้าลงทุน แต่สิ่งที่ซ่อนอยู่คือ การผูกขาดกับคนที่
เข้าไปผูกขาดมันคนละเรื่องกัน การผูกขาดอาจเป็นลักษณะธรรมชาติ ที่
ต้องถูกสร้างขึ้น ซึ่งในความเป็นจริงก็คือ การผูกขาดต้องถูกสร้างโดยรัฐ
ไม่ใช่ลักษณะธรรมชาติ ในหลายกรณี เพราะรัฐอ้าง ห้ามคนอื่นทำ แล้ว
บีบให้คนเดียวทำ โดยการให้การสนับสนุนมากมาย เช่น ลดภาษี หรือทำ
อะไรหลายอย่าง คนที่เข้าไปผูกขาดก็เข้าไปโดยอาศัยอำนาจรัฐ”⁵

หากมองไปถึงความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจแล้วจะเห็นได้ว่า ในความเป็นจริงระยะแรก
ของการดำเนินงาน ไอทีวีก็ดำเนินงานภายใต้แนวคิดของสถานีโทรทัศน์เสรีที่ไม่มีใครหรือกลุ่มทุน
ใดสามารถแทรกแซงหรือครอบครองได้ เพราะมีเงื่อนไขสัญญาสัมปทานบังคับให้ผู้ถือหุ้นไม่ต่ำ
กว่า 10 บริษัท และแต่ละบริษัทถือหุ้นได้รายละเอียดไม่เกินร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน แต่สืบเนื่อง
จากประเด็นปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ประกอบกับวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ปี
2540 เป็นผลทำให้สถานีโทรทัศน์ไอทีวีประกอบกิจการขาดทุน ซึ่งทางบริษัทสยามอินโฟเทคนเมนท์
จำกัด ได้พยายามแก้ไขเหตุการณ์ โดยการยื่นขอผ่อนผันเวลาการชำระค่าสัมปทานและแก้ไข

⁴ สัมภาษณ์ รุจน์ โกมลบุตร, อาจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 3 กุมภาพันธ์ 2548.

⁵ สัมภาษณ์ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
8 กุมภาพันธ์ 2548.

สัญญาเข้าร่วมงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF มาโดยตลอด^๖ ดังนี้

วันที่ 22 กรกฎาคม 2540 ตามหนังสือที่ ITV 078/2540 ได้ขอขยายระยะเวลาการจ่ายเงินค่าตอบแทน ซึ่งจะต้องเริ่มชำระให้แก่ทางราชการงวดแรก ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2541 เป็นต้นไป ออกไปอีก 2 ปี เป็นเริ่มจ่ายงวดแรกวันที่ 3 กรกฎาคม 2543 เป็นต้นไป

วันที่ 22 ธันวาคม 2540 ตามหนังสือ ITV 183/2540 ขอขยายระยะเวลาชำระค่าตอบแทน ออกไปอีก 5 ปี โดยจะเริ่มจ่ายงวดแรกวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 โดยจะนำจำนวนเงินที่ต้องชำระใน 5 ปีแรกทั้งหมดรวม 2,500 ล้านบาท ไปเฉลี่ยเพิ่มยอดเงินที่บริษัทจะต้องชำระในปีที่ 8 (พ.ศ.2546) และปีต่อไปจนกว่าจะครบจำนวน

คณะกรรมการประสานงานการดำเนินการตามสัญญาร่วมการงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF ได้ประชุมพิจารณาหลายรอบ แล้วมีมติเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2541 ให้ขยายเวลาชำระค่าตอบแทนเฉพาะงวดแรก ที่จะต้องชำระในวันที่ 3 กรกฎาคม 2541 ออกไป โดยแยกเป็น 2 ประเด็นคือ

1. กรณีการได้เข้าใช้พื้นที่ของกรมประชาสัมพันธ์ล่าช้า ขยายเวลาให้ 1 ปี 4 เดือน 13 วัน รวมเป็น 493 วัน (นับจากวันที่บริษัทสยามอินโฟเทคนิกส์ จำกัด เริ่มขอใช้พื้นที่ จนถึงวันที่เข้าใช้พื้นที่ได้)

2. กรณีการได้รับผลกระทบจากการปรับปรุงค่าเงินบาท ขยายเวลาให้อีก 180 วัน รวมเป็นระยะเวลาที่ขยายให้ทั้งสิ้น 673 วัน โดยไม่มีการคิดดอกเบี้ยในส่วนนี้ แต่ทางไอทีวีจะต้องมีหนังสือคำประกันของธนาคารภายในประเทศมาให้แก่ทางราชการ

วันที่ 19 มิถุนายน 2541 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้นำเรื่องการพิจารณาดังกล่าวเสนอต่อคุณหญิง สุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เพื่อนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป

วันที่ 30 มิถุนายน 2541 คณะรัฐมนตรีสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย มีมติรับทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานการดำเนินการตามสัญญาร่วมการงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF ตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ และให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ในกรณีที่คู่สัญญาเห็นพ้องต้องกันว่า ควรแก้ไขสัญญา ก็ให้ยกร่างสัญญาแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

^๖ ดุสิต ศิริวรรณ, ชูตราภเหง้า *ITV แฉผลประโยชน์เพื่อใคร?* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านกิงไม้, 2547), หน้า 179-210.

วันที่ 20 ตุลาคม 2541 บริษัทสยามอินโฟเทคนเมนท์ จำกัด ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทมหาชน จำกัด และเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน)

วันที่ 29 เมษายน 2542 ตามหนังสือ ITV 065/2542 บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ขอแก้ไขสัญญาเข้าร่วมงาน ใน 2 เรื่อง คือ ข้อกำหนดสัดส่วนผู้ถือหุ้นและการจ่ายผลประโยชน์ตอบแทน

วันที่ 10 พฤษภาคม 2542 คณะกรรมการประสานงานการดำเนินการตามสัญญาร่วมการงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF พิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดจำนวนนิติบุคคลที่เป็นผู้ถือหุ้นให้มีไม่น้อยกว่า 10 ราย โดยแต่ละรายถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วไว้ในสัญญาข้อ 1.2 นั้น เพื่อเป็นการป้องกันการผูกขาดทางการบริหาร ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการผูกขาดทางธุรกิจ และการครอบงำด้านข้อมูลข่าวสาร

ในขณะที่บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ยังเป็นบริษัท จำกัด อยู่ จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญาข้อ 1.2 ทุกประการ แต่เมื่อได้แปรสภาพเป็นบริษัทมหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติมหาชน จำกัด พ.ศ.2535 แล้วจะไม่สามารถปฏิบัติตามข้อสัญญา 1.2 ได้ โดยเฉพาะเรื่องการถือครองหุ้น เนื่องจากขัดต่อพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ.2535 มาตรา 57 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “บริษัทจะกำหนดข้อจำกัดใดๆ ในการโอนหุ้นมิได้ เว้นแต่ข้อจำกัดนั้นๆ จะนำไปเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ที่บริษัทจะพึงได้รับตามกฎหมาย หรือเพื่อเป็นการรักษาอัตราส่วนการถือหุ้นของคนไทยกับคนต่างด้าว...”⁷

ประกอบกับในสัญญาข้อ 1.7 วรรคสี่ กำหนดให้ไอทีวีต้องยื่นจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์เพื่อกระจายหุ้นให้แก่ประชาชน ซึ่งตามข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์เรื่องหลักเกณฑ์เงื่อนไขและวิธีการเกี่ยวกับการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียนข้อ 4(2) กำหนดให้หลักทรัพย์ที่จะยื่นคำขอเพื่อพิจารณาเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียน ต้องมีคุณสมบัติไม่มีข้อจำกัดในการโอนหลักทรัพย์ เว้นแต่ข้อจำกัดที่เป็นไปตามกฎหมายซึ่งไม่สอดคล้องกัน

ดังนั้นคณะกรรมการฯจึงพิจารณาว่าควรแก้ไขสัญญาข้อ 1.2 ในส่วนที่เป็นข้อจำกัดการโอนหุ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ.2535 และข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์ โดยเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ในระหว่างการรอการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ทางบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ นับตั้งแต่ก่อตั้งสถานีเป็นต้น

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 202.

มา โดยนายประกิต ประทีปเสน อธิบดีรองกรรมการผู้จัดการใหญ่ธนาคารไทยพาณิชย์ ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทไอทีวี และประกาศจะแก้ปัญหาขาดทุนของไอทีวี โดยเน้นรายการบันเทิงมากขึ้น พร้อมกับเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานภายใน โดยยุบบอร์ดบริหารของนายบรรณวิทย์ บุญญรัตน์ แล้วมอบอำนาจการบริหารงานให้เป็นของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งก็คือ ผู้ถือหุ้นทั้งหมดแทน การกระทำดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อกลุ่มเนชั่น ซึ่งมีสุทธิชัย หยุ่นเป็นแกนนำ ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 จากตรงนี้ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอำนาจจากกลุ่มเนชั่นไปสู่กลุ่มธนาคารไทยพาณิชย์แทน รูปภาพที่ 9 และ 10 แสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างการบริหารงานไอทีวีปี 2540 กับปี 2542

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบ ให้มีการแก้ไขสัญญาข้อ 1.2 เฉพาะในส่วนที่เป็นข้อจำกัดการโอนหุ้น และให้แก้ไขสัญญาข้อ 6.1 เพื่อผ่อนผันให้บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ขยายระยะเวลาชำระค่าตอบแทนปีที่ 3 (งวดที่ 1) จำนวนเงินขั้นต่ำ 300 ล้านบาทออกไปอีก 673 วันโดยให้ส่งร่างสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมสัญญา ซึ่งคู่สัญญาตกลงแก้ไขเพิ่มเติมและร่างหนังสือสัญญาค้ำประกันในเรื่องนี้ให้แก่สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณา

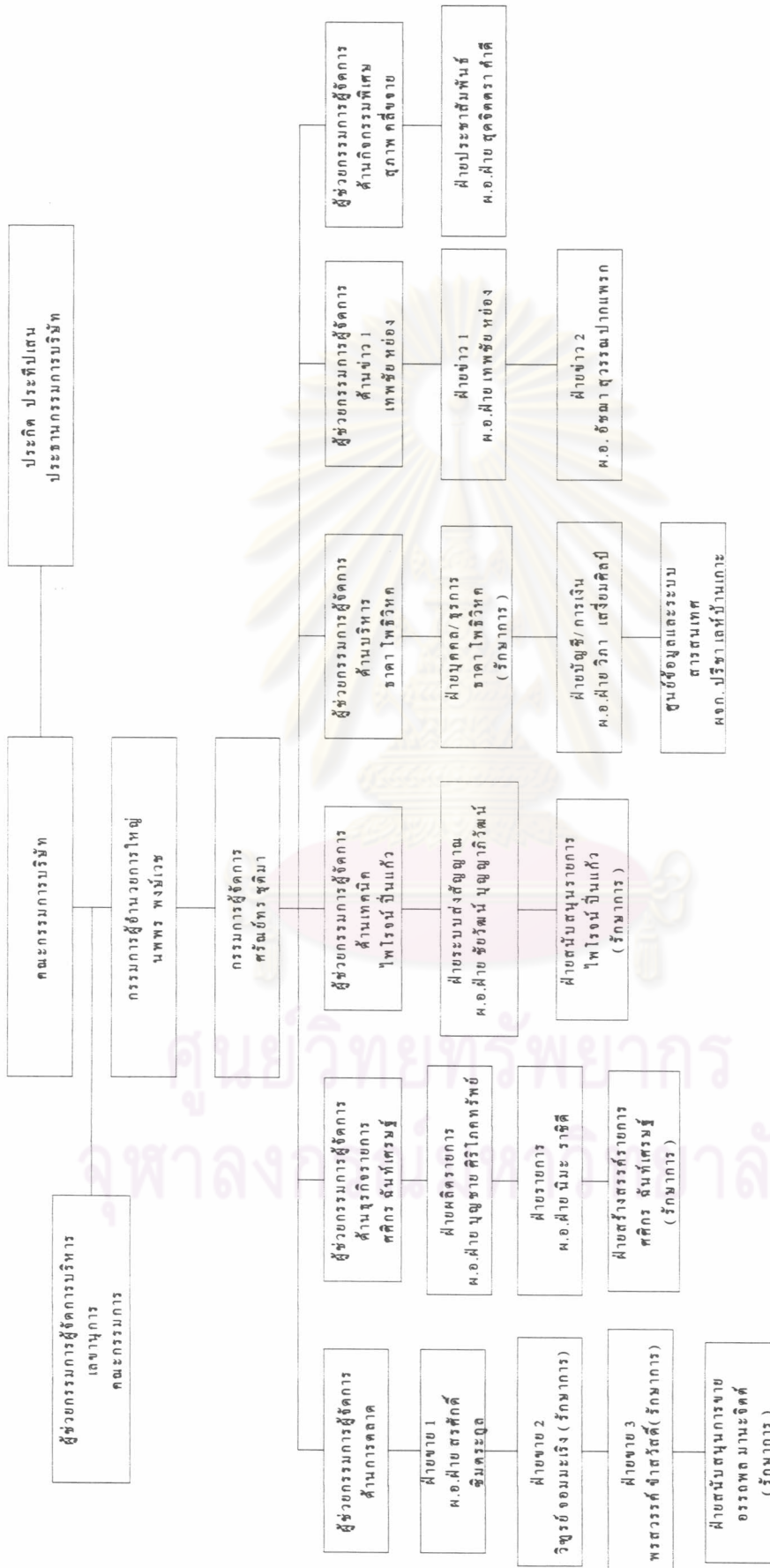
วันที่ 25 เมษายน 2543 มีการลงนามในสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาเข้าร่วมงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF ระหว่างสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กับบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) โดยมีเนื้อหาสำคัญ ดังนี้

1.ยกเลิกข้อความในสัญญาข้อ 1.2 ของสัญญาเข้าร่วมงานและดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF ฉบับลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2538 แล้วให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“1.2 ผู้เข้าร่วมงานจะต้องดำเนินการ หรือจัดให้มีการดำเนินการควบคุมให้ผู้เข้าร่วมงานมีสถานภาพเป็นนิติบุคคลที่เป็นบริษัท จำกัด หรือบริษัทมหาชน จำกัด ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและต้องมีบุคคลสัญชาติไทย และหรือนิติบุคคลที่ไม่ใช่คนต่างด้าวตามกฎหมาย ว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 (เจ็ดสิบห้า) ของทุนจดทะเบียนตามรายละเอียดเอกสารแนบ 1”⁸

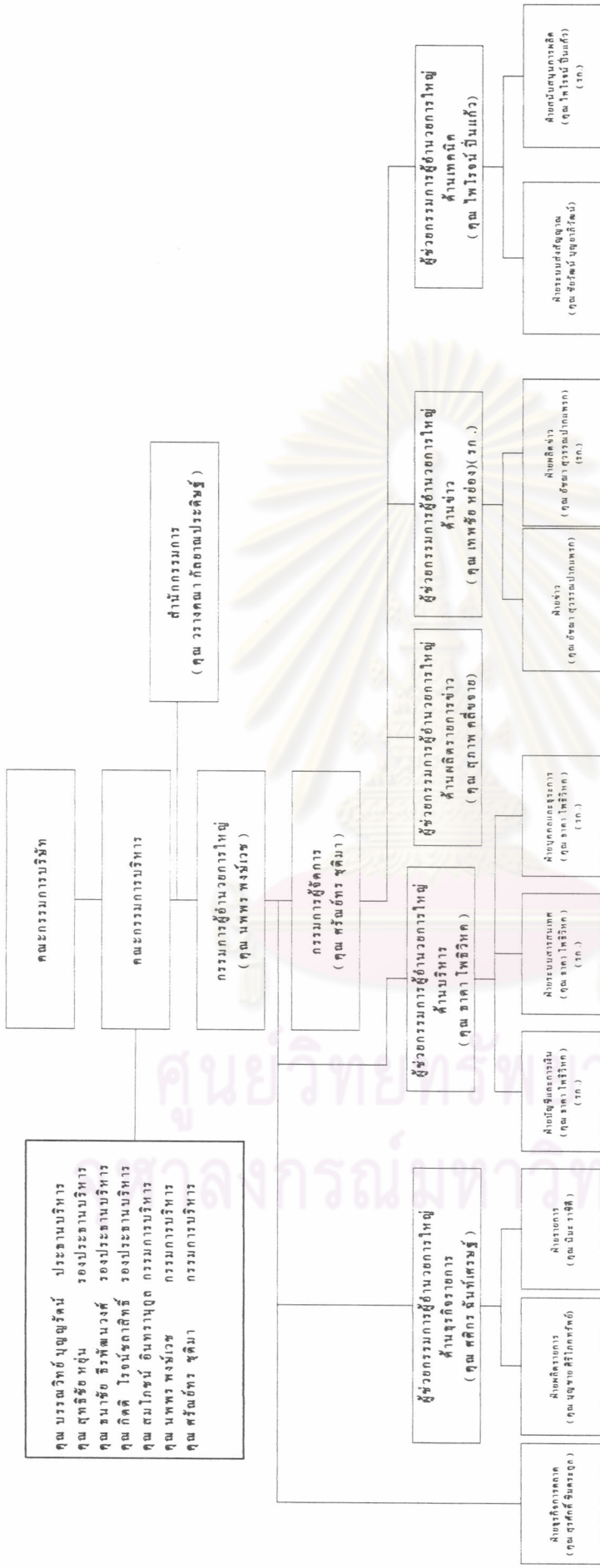
⁸ ดุสิต ศิริวรรณ, ชุดรากเหง้า ITV แฉผลประโยชน์เพื่อใคร?, หน้า 206.

รูปภาพที่ 9 แสดงโครงสร้างการบริหารงาน บริษัท สยามอินโฟเทนเมนท์ จำกัด ปี 2540



ที่มา : บริษัท สยามอินโฟเทนเมนท์ จำกัด, 2540.

รูปภาพที่ 10 แสดงโครงสร้างการบริหารงาน บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ปี 2542



ที่มา : บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) อ้างถึงใน มดลนา นาคมนี, "กลุ่มต่อต้านการแทรกแซงการนำเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีและอุดมการณ์ของวิชาชีพนักข่าวโทรทัศน์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 89.

2.ให้ยกเลิกข้อความในสัญญาข้อ 6.1 แล้วใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“6.1 สำหรับค่าตอบแทนปีที่ 3 ชำระได้ภายในวันที่ 6 พฤษภาคม 2543”⁹

3.ผู้เข้าร่วมงานได้นำหลักประกันเป็นหนังสือสัญญาค้ำประกันของธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มามอบให้สำนักงานแล้วเพื่อเป็นหลักประกันในการชำระค่าตอบแทนปีที่ 3

4.นอกจากที่แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสัญญาข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ของสัญญาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ สำนักงานและผู้เข้าร่วมงานตกลงให้ถือปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญาเข้าร่วมงาน และดำเนินการสถานีวิทยุโทรทัศน์ระบบUHF ฉบับลงวันที่ 3 กรกฎาคม 2538 ตามเดิมทุกประการ

จากการดำเนินการขอแก้สัญญามาโดยตลอดและสามารถแก้ไขข้อสัญญาที่ผูกมัด บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ได้ดังที่กล่าวข้างต้นนี้เอง ทำให้ธนาคารไทยพาณิชย์สามารถหาผู้ร่วมทุนเพื่อมาช่วยแก้สถานการณ์ของไอทีวีที่มีการดำเนินงานขาดทุนขณะนั้น และมีหนี้สินกับธนาคารไทยพาณิชย์มากขึ้นเป็นลำดับด้วย การแก้ไขข้อสัญญานี้เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนขนาดใหญ่สามารถเข้ามาถือหุ้นในไอทีวีได้โดยชอบธรรม

วันที่ 6 มิถุนายน 2543 บริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ก็เข้าร่วมกับธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ปรับโครงสร้างหนี้และร่วมทุนในบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ธุรกิจการเมืองได้เข้ามาเป็นเจ้าของกิจการสื่อสารมวลชน

การวิเคราะห์ในด้านการเป็นเจ้าของสื่อ

หากมองในแง่การเป็นเจ้าของสื่อจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน เราสามารถจัดกลุ่มการเป็นเจ้าของโทรทัศน์ไทยภายใต้การนำของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยได้¹⁰ ดังนี้

1. รัฐเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 9 อ.ส.ม.ท.และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 206.

¹⁰ปรับปรุงจาก กองเลขาคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ, “สิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและอิสรภาพในการสื่อสารของสื่อมวลชนและประชาชน,” ใน *ไฮด์ปาร์ค. สุปฏิญาณกลางณรงค์, บรรณาธิการ* 2,5(มีนาคม-เมษายน): 7.

2. ผู้ที่ได้รับสัมปทาน (กลุ่มธุรกิจและการเมืองที่ใกล้ชิดรัฐบาล) ได้แก่ สถาบันวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ได้รับสัมปทานจาก อ.ส.ม.ท. และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้รับสัมปทานจากกองทัพบก

3. ธุรกิจการเมืองเข้าไปถือหุ้น ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ ไอทีวี

สำหรับกรณีของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี สามารถจัดอยู่ได้ในประเภทที่ 3 คือการที่กลุ่มธุรกิจ (บริษัทชินคอร์ป) ใช้อำนาจทางธุรกิจเข้ามาควบคุมโดยการถือหุ้นของบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) แต่ความพิเศษตรงจุดนี้ คือ การที่ผู้นำของกลุ่มทุนธุรกิจนี้เป็นผู้ถืออำนาจรัฐในการเมืองอยู่ด้วย ซึ่งหากมองตามโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบและนโยบายของสถานีโทรทัศน์หลักที่มีอยู่ในประเทศไทย 5 สถานี (ยกเว้นสถานีโทรทัศน์ไอทีวี) จะเห็นได้ว่าสถานีโทรทัศน์ช่อง 5, 7, 9 และ 11 นั้นเป็นสถานีของหน่วยงานราชการซึ่งขึ้นตรงต่อรัฐบาล ดังนั้น นโยบายการเสนอข่าวของแต่ละสถานีจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือเป็นสื่อกลางในการเสนอข่าว เพื่อมุ่งสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน (ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 4) ซึ่งจัดอยู่ในประเภทที่ 1 และ 2 ส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ซึ่งบริหารงานโดยบริษัทบางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน) และคณะกรรมการบริหารก็เป็นคนของตระกูลมาลินนท์ ซึ่งถือเป็นกลุ่มทุนพันธมิตรของรัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร การนำเสนอข่าวสารจึงเป็นไปในแนวทางเช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นๆอย่างมีต้องสงสัยซึ่งตรงกับประเภทที่ 2 แม้ว่าการให้สัมปทานกับตระกูลมาลินนท์จะเกิดขึ้นก่อนสมัยรัฐบาลทักษิณก็ตาม ส่วนไอทีวีหลังจากที่บริษัทชินคอร์ปเข้ามาถือหุ้นก็เท่ากับเป็นสถานีโทรทัศน์ที่จะต้องดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับธุรกิจการเมือง

การวิเคราะห์ในด้านกระบวนการผลิตข่าว

ตั้งแต่บริษัทชินคอร์ปเข้ามามีความพยายามในการแทรกแซงหรือควบคุมเพื่อกำหนดทิศทางในการเสนอข่าวสารของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีหลายครั้ง เช่น

1. การให้นำเทปข่าวการแถลงข่าวในคดีหัวหน้าพรรคไทยรักไทยจงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ มาออกอากาศซ้ำในช่วงข่าวด่วน โดยตามหลักของการเสนอข่าว ข่าวด่วนควรเป็นข่าวที่เพิ่งเกิดขึ้น ณ เวลาที่ออกอากาศ และเป็นข่าวสั้นที่ใช้เวลาไม่มาก แต่ในกรณี การแถลงข่าวนี้เป็นข่าวที่เกิดขึ้นในช่วงกลางวันและมีการถ่ายทอดสดประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่งหลังข่าวภาคเที่ยงไปแล้ว เพราะฉะนั้นสถานะของข่าวจึงไม่ควรเป็นข่าวด่วน การให้นำเทปมาออกอากาศซ้ำในช่วงข่าวด่วน 5 มุม และมีความยาวประมาณ 15 นาที ทำให้ต้องใช้เวลาของรายการอย่างอื่น ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงผังรายการกระทันหัน จึงเป็นสิ่งที่ผิดปกติวิสัยของกระบวนการทำข่าว

2. การสั่งถอดรายการวิเคราะห์ข่าวของนายสรยุทธ สุทัศนะจินดา ในช่วงข่าวภาคค่ำ มองได้ว่ารายการวิเคราะห์ข่าวของนายสรยุทธนี้ มักจะนำเรื่องที่กำลังเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากประชาชนมาวิเคราะห์ และเวลาออกอากาศของรายการจะแทรกอยู่ในช่วงข่าวภาคค่ำ ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนติดตามชมข่าวกันมาก ในช่วงเวลานั้น เป็นการวิเคราะห์ข่าวเรื่องการเมืองและการเลือกตั้ง ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการวิเคราะห์ข่าวที่อาจจะส่งผลไปในทางลบต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้ถอดรายการวิเคราะห์ข่าวนี้ออกจากรายการข่าวภาคค่ำ โดยไม่มีการชี้แจงเหตุผลให้ทราบ

3. การสั่งให้ถอนทีมรายงานสด ซึ่งจะรายงานสดการปราศรัยของพรรคประชาธิปัตย์ที่ชลบุรี ในวันที่พรรคประชาธิปัตย์จะมีการปราศรัยนี้ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มีมติตัดสินว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทยจงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ โดยปกติของการปราศรัยมักจะมีการพูดพาดพิงถึงนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และการถ่ายทอดการปราศรัยทำให้ไม่สามารถควบคุมเนื้อหาที่จะออกอากาศได้ ทำให้เกรงว่าอาจจะมีการพูดพาดพิงถึงเรื่องนี้ จึงมีคำสั่งให้ถอนทีมกลับ

4. การอนุญาตให้พรรคไทยรักไทยเช่ารถถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมทั้งๆที่ทางสถานีก็มีความจำเป็นต้องใช้เช่นกัน เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงสัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง ทางสถานีก็มีความจำเป็นในการใช้รถดาวเทียมเพื่อทำข่าวอยู่แล้ว แต่การให้พรรคไทยรักไทยเช่ารถดาวเทียมที่มีโลโก้ไอทีวี ออกไปใช้งานในการหาเสียงตามที่ต่างๆ อาจทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดว่าไอทีวีสนับสนุนพรรคไทยรักไทย

5. การสั่งยกเลิกการเทียบฟอร์มชวอน - ทักซิณ ในตอนแรกเป็นการสั่งผ่านนายจิระ ห่องสำเร็จ บรรณารักษ์ แต่นายจิระได้ปฏิเสธ จึงมีการสั่งโดยตรงไปยังผู้ประกาศเพียง 8 นาทีก่อนออกอากาศ ถือว่าเป็นการข้ามสายงานในด้านการบริหารอย่างชัดเจน

จะสังเกตได้ว่าการแทรกแซงกระบวนการในการทำข่าวระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2543 ถึง 3 มกราคม 2544 ข้างต้น เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้กับการเลือกตั้งที่กำลังจะมีขึ้นในวันที่ 6 มกราคม 2544 อีกทั้งมีการใช้อำนาจในการบังคับบัญชาโดยข้ามสายงานการบังคับบัญชา และมีการใช้อิทธิพลต่อแนวทางการนำเสนอข่าว ในรูปแบบที่ทำให้ผู้สื่อข่าวต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้นในการทำข่าวออกมาแต่ละชิ้น เพราะอาจจะมีการยกเลิกข่าวกลางอากาศได้ตลอดเวลา

ยูวดี เตชะไพฑูริย์สุข ได้ให้สัมภาษณ์เหตุการณ์การแทรกแซงชาวนี๊ไว้ว่า

“.....คนบางคนในกอง บก. รับได้ บางคนรับไม่ได้ กลุ่มคนที่ลุกขึ้นมา ต่อสู้มันเลยมีไม่เยอะ กลุ่มคนที่ทนไม่ได้ พอมาคูๆกั๊กว่าเราต้องทำอะไรสัก อย่าง ต้องบอกคนดูแล้ว ว่ามันไม่ใช่อย่างที่คิดแล้ว เราอาจจะอ้างกับ คนดูก็ได้ว่า ที่เราไม่ออกข่าวนี้ เพราะเวลามันเต็ม ถ้าโกหก โกหกได้ไหม ได้ คนดูก็เชื่อ แต่เรารู้สึกว่า สิ่งที่เราคิดและเราอยากทำมันทำไม่ได้ และ เจตนารมณ์ของไอทีวี เราเกิดบนซากศพของคนทีนอกบนถนนราชดำเนิน นะ ไม่ใช่ธุรกิจ แล้วตั้งสถานีนี้ขึ้นมา..... ถ้าไม่มีคนตาย ณ วันนั้นก็ไม่มีไอ ทีวีจริงๆนะ.....”¹¹

สำหรับคำถามที่ว่าช่วงก่อนชินคอร์ปเข้ามาพวกผู้ถือหุ้นมีการขอให้เสนอข่าวให้บ้างไหม ได้รับคำตอบว่า

“.....มันน้อยมาก มีแต่จะเป็นลักษณะว่า ‘เฮ้ย ไปดูแถลงข่าวนี้หน่อย’ เราก็ดูว่าการแถลงข่าวเขามันเวอร์เกินไปไหม เช่น ไทยพาณิชย์แถลงข่าว สื่อ อื่นก็ทำ ถ้าไอทีวีทำมันผิดปกติไหม ไม่ได้เป็นการแทรกแซง แต่เป็นปกติ ของการทำข่าว ต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักว่าไม่ได้เสียหายอะไร ประชาชน เสียประโยชน์ไหม ก็ไม่เสีย เพราะทุกสื่อก็ทำ ถึงเขาไม่ขอให้เราไปทำ เราก็ ต้องไปทำอยู่ดี.....”¹²

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อดีตคนข่าวไอทีวีอีกท่านหนึ่งถึงเรื่องความเปลี่ยนแปลงในด้านการ เสนอข่าวของไอทีวีช่วงก่อนและหลังที่บริษัทชินคอร์ปจะเข้ามา ได้ความว่า

“.....ช่วงก่อนชินคอร์ปจะเข้ามามันไม่ต้องพูดถึง ไอทีวีได้ทำหน้าที่ของตัวเอง โดยกลไกของทุกคนที่ช่วยกันขับเคลื่อนนำไป ถึงมันจะบรรลุ เจตนารมณ์ไม่หมดแต่ก็เกือบ 90% พี่มองว่าประโยชน์ตกแก่ประชาชน

¹¹ สัมภาษณ์ ยูวดี เตชะไพฑูริย์สุข, อดีตโปรดิวเซอร์ข่าวไอทีวี, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

¹² สัมภาษณ์ ยูวดี เตชะไพฑูริย์สุข, อดีตโปรดิวเซอร์ข่าวไอทีวี, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

จริงๆ พอชินคอร์ปเข้ามาก็เริ่มรู้เลยว่า ชาวนี้มันออกไม่ได้ ที่ดินที่คุณ
ทักษิณไปซื้อมาจากคุณเสนาะแล้วกลายเป็นที่ธรณีสงฆ์* ชาวนี้ก็ไม่ให้
ออก แต่ให้ออก routine ชาววิเคราะห์ที่เป็นผลงานหลักของไอทีวี คือไอทีวี
จะไม่บอกว่าใครทำอะไร ที่ไหน แคนั้น แต่เราจะบอกว่าทำไมเขาถึงทำ
แบบนี้ เมื่อเราไปวิเคราะห์เรื่องนี้ จึงไปจุดอะไรสักอย่างของเขา ที่ทำให้เขา
รู้สึกว่าทนไม่ได้เขาก็ต้องสั่งให้หยุด 'คุณรายงานแค่ ใครทำอะไร ที่ไหน ได้
ไหม ไม่ต้องบอกว่า ทำไม ได้ไหม' มีการเรียกผู้บริหารฝ่ายข่าว หัวหน้าข่าว
เรียกมาประชุมตอนนั้นคุณปีย์ เป็น ผอ.ฝ่ายข่าวแล้ว เขาก็เรียกประชุม
เขาบอกว่าชาวนี้เขาขอให้เป็น routine ว่าเขาขอให้ทำแค่ ใครทำอะไร ที่
ไหน เมื่อไหร่พอ...."

"....แล้วก็หนังสือพิมพ์รายการสายตรงตอนเช้าก็ถูกถอดไม่ให้ออก
เพราะช่วงนั้นมีคดีชุกหุ้มเยอะ 'แมว' เกล็ดอนทุกฉบับเล่นคำว่า 'แมว' ก็เลิก
ไปเลย แล้วบอกให้เอาหนังสือพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษมาอ่าน หรือถ้าจะ
อ่านก็ต้องเลี้ยงหัว แต่ท้ายสุดก็บอกไม่ต้องอ่าน ก็ยกเลิกไป...."¹³

ส่วนทางด้านผู้ที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ที่มีการกล่าวหาบริษัทชินคอร์ปแทรกแซงไอทีวีและ
ยังคงทำงานอยู่ในปัจจุบันและสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของไอทีวีได้ให้สัมภาษณ์ว่า

".....พื้มองว่ามันมีการได้ประโยชน์ เสียประโยชน์ที่กลุ่มเนชั่นออกไป และ
อาจมีปัญหาเรื่องข้อมูล การสื่อสารไม่รอบด้าน ไม่ครบ โดยส่วนตัวไม่รู้สึ
กว่าถูกแทรกแซง ที่เขาชี้แจงออกไป คนในโต๊ะข่าวหลายๆคนก็ไม่ทราบเรื่อง
เลยด้วยซ้ำ แต่กรณีสนามกอล์ฟอัลไพน์ ที่จะให้นำเสนอตั้ง 7 นาทีมันเป็น

*ในช่วงปลายปี 2543 สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย มีข่าวเรื่องที่พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร
หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ซื้อที่ดินสนามกอล์ฟอัลไพน์จากนายเสนาะ เทียนทอง จึงกลายเป็น
ประเด็นทางการเมือง จากกรณีนี้กรมการศาสนาได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความว่า
ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ธรณีสงฆ์หรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตีความว่าเป็นที่ธรณีสงฆ์ จึงต้อง
มีการเพิกถอนเอกสารสิทธิสนามกอล์ฟอัลไพน์เพื่อให้ตกเป็นที่ธรณีสงฆ์

¹³ สัมภาษณ์คุณหนึ่ง, อดีตคนข่าวไอทีวี, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

เรื่องที่ยาวเกินไป ควรจะตัดสั้นลงกว่านั้นมากกว่า 7 นาทีที่สามารถเอาไปทำเรื่องอื่นได้อีก.....”

“.....ก่อนหน้านี้อิโต่วีเสนอข่าวแบบเอามัน เจาะลึกมาก แต่พอมาถึงยุค ซินคอร์ปจะเน้นหนักไปทางด้านการผลิตนโยบายมากกว่าการเสนอแนวแบบให้มาโต้ตอบกัน เพราะมองว่าการตอบโต้ในเชิงการเมืองไม่ได้ให้อะไรเลย..... มีการขังน้ำหนักตลอด ถ้าเสนอในที่ประชุมแล้วไม่ผ่าน ก็ไม่ได้ออก ส่วนใหญ่เป็นเรื่องนโยบายเป็นหลัก..... เวลาในการเสนอข่าวอาจจะมีการกระจายมากขึ้น ไม่ได้เน้นการเสนอข่าวเฉพาะช่วง prime-time อย่างเดียว.....”

“.....ต้องดูว่าการตีความคำว่า เสรี ต่างกันไป การทำเรื่องการเมืองมากไปก็ไม่ได้ เสรี ก็ต้องอยู่ในกรอบที่พอดี.....เรามองว่าเราเสรีกว่าทุกๆช่องด้วยซ้ำ ที่เคยคุยกันมา เรายังมีที่ยืน ไม่จำเป็นต้องเชื่อฟัง บก.ทั้งหมดสามารถเสนอความคิดเห็นในกอง บก. ได้.....ส่วนที่มองว่าเป็นจุดเด่นของอิโต่วีตอนนี้ก็คือ ทีมข่าว เหตุการณ์สดๆเรามีศักยภาพมาก เช่น สีนามี ทีมข่าวเราเก็บประเด็นได้ดี และเรามีสถานีสนับสนุน ฝ่ายบริหารสนับสนุนตลอดเวลา และอุปกรณ์ เช่นการเลือกตั้งที่ผ่านมา ก็มีการสนับสนุนอุปกรณ์อย่างเต็มที่.....”¹⁴

คนทำข่าวอิโต่วีอีกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“.....ก่อนซินคอร์ปเข้ามาไม่ได้คำนึงถึงรายได้มากนัก มีเวลาในการนำเสนอข่าวมาก พอซินคอร์ปเข้ามา ก็มีการคำนึงถึงธุรกิจมากขึ้น มีบันเทิง สารระข่าว แต่ยังคง 70-30 ถึงแม้ว่าสามารถทำได้ถึง 50-50 ก็ตาม..... ถ้าถามถึงการแทรกแซง ต้องดูว่าเสียประโยชน์ต่อเราไหม ถ้าไม่เสียเราก็นำเสนอตามนั้นได้..... ปกติจะมีการประชุมโต๊ะข่าววันละ 3 ครั้ง ตอน 9.30 น. 14.00 น. และ 17.00 น. ถ้าเห็นว่าข่าวไหนน่าสนใจก็ทำต่อ โดยอาจทำเป็นสลับข่าวต่อไป แต่จะไม่มีคำสั่งมาจากฝ่ายบริหาร (ฝ่ายบริหารและฝ่าย

¹⁴ สัมภาษณ์คุณสาม, ผู้ทำงานในอิโต่วี, 17 กุมภาพันธ์ 2548.

ข่าวแยกออกจากกัน -ผู้วิจัย) มีเพียงการขอร้องขอความร่วมมือตามปกติ
.....”

“.....เราก็ต้องนำเสนอข่าวความจริงของทั้ง 2 ฝ่ายให้คนรับรู้ จะมาไม่ให้
เสนอข่าวก็ไม่ได้ ในเมื่อคนรู้ ถ้าเราไม่เสนอ ช่องอื่นก็ต้องเสนอ คนก็ต้อง
รู้อยู่ดี.....”¹⁵

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดจากการสัมภาษณ์ คือ หลังจากชินคอร์ปเข้ามา การนำเสนอข่าวของ
ไอทีวีจะเน้นไปในแนวการนำเสนอนโยบายและการปฏิบัตินโยบายของรัฐบาล มากกว่าแนวขุดคุ้ย
ข่าว ซึ่งเป็นแนวที่ไอทีวีถนัดและมีชื่อเสียงแต่ก่อน แสดงให้เห็นว่า หลังจากชินคอร์ปเข้ามาบริหาร
แล้วมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเสนอข่าว

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการผูกขาดสื่อมวลชน โดยมีอำนาจทุนผนวกกับ
อำนาจรัฐ เข้ามาควบคุมกิจการการสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานีโทรทัศน์ การผูกขาด
ทำให้สถานีโทรทัศน์ทุกช่อง ตกเป็นเครื่องมือของรัฐบาลและกลุ่มทุนพันธมิตร ในส่วนไอทีวีซึ่งเป็น
บริษัทเอกชน ภายใต้การบริหารงานของบริษัทชินคอร์ป ซึ่งประกอบธุรกิจด้านการสื่อสารและม
ความเกี่ยวข้องกับการเมือง ก็สามารถใช้อำนาจเป็นกระบอกเสียง เพื่อเสนอนโยบายจาก
ภาครัฐไปสู่ประชาชน และเป็นเครื่องมือในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สินค้าและบริการของกลุ่ม
ตนและพันธมิตร ซึ่งเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่าผู้ที่ประกอบธุรกิจฝ่ายตรงข้ามก็จะมีช่องทางในการ
ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ได้น้อยลง เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ขึ้นตรงต่อรัฐบาลที่ประกอบ
ธุรกิจ การค้า และมีสินค้าและบริการเป็นของตนเอง อาจถือได้ว่าเป็นการผูกขาดแบบเบ็ดเสร็จ
โดยกลุ่มทุนผู้ถืออำนาจรัฐ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการผูกขาดการเป็นเจ้าของโดยกลุ่มธุรกิจการเมือง
นั่นเอง

สรุปจากการวิเคราะห์ตามกรอบ แนวคิดทฤษฎีสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐศาสตร์
การเมืองได้ว่า สืบเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจที่บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ประสบกับภาวะ
ขาดทุนจนไม่สามารถชำระหนี้ค่าสัมปทานให้กับรัฐบาลได้ จึงต้องขอแก้ไขสัญญาสัมปทานเพื่อ
เปิดทางให้กลุ่มธุรกิจที่มีเงินทุนเข้ามาถือหุ้น และกลุ่มธุรกิจที่เข้ามาถือหุ้นนี้เป็นกลุ่มทุนธุรกิจที่มี
ความเกี่ยวพันเป็นเนื้อเดียวกับการเมือง จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในแง่ความเป็นเจ้าของกิจการ
สื่อสารมวลชน โดยทำให้เกิดการครอบงำและการผูกขาดสื่อมวลชน อันเนื่องมาจากสถานีโทรทัศน์

¹⁵ สัมภาษณ์คุณสี, ผู้ทำงานในไอทีวี, 17 กุมภาพันธ์ 2548.

ช่องอื่นๆก็อยู่ภายใต้การควบคุมหรือเป็นพันธมิตรของรัฐบาลอยู่แล้ว ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารของสื่อมวลชนจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงแสดงให้เห็นว่าเจ้าของปัจจัยการผลิตสื่อย่อมสามารถกำหนดเนื้อหาของสื่อได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทชินคอร์ปเป็นธุรกิจที่มุ่งสู่ผลกำไร และมีผู้บริหารเป็นผู้นำทางการเมืองด้วย จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่การนำเสนอข่าวจึงเน้นไปทางนำเสนอนโยบายของรัฐบาล เช่นเดียวกับช่องอื่นที่เป็นของรัฐบาล และเน้นให้เกิดผลได้ทางเชิงธุรกิจมากขึ้น

วิเคราะห์ในกรอบแนวคิดอำนาจและอิทธิพล(Power and Influence)

เมื่อบริษัทชินคอร์ปได้เข้ามาถือหุ้นในบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ย่อมก่อให้เกิดอำนาจในการบริหารงาน โดยที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นการใช้อำนาจและอิทธิพลเพื่อควบคุมทิศทางการนำเสนอข่าวทางด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างผู้บริหารบริษัท

ในเดือนมิถุนายน 2543 บริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ตกกลางเข้ามาถือหุ้นร้อยละ 39 และสามารถซื้อหุ้นเพิ่มทุนขึ้นเป็นร้อยละ 80 ได้ในระยะเวลา 5 ปี การมีสัดส่วนการถือหุ้นที่สูงย่อมหมายถึงการมีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทได้มากขึ้นไปด้วย

ในเดือนตุลาคม 2543 ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารของบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ได้มีมติแต่งตั้งนายบุญคลี ปลั่งศิริ (ผู้บริหารจากบริษัทชินคอร์ป) เป็นประธานคณะกรรมการและจัดการ นอกจากนี้ยังมีมติให้เปลี่ยนแปลงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการจาก นายศรัณย์ทร ชูติมาเป็นนายสรรคชัย เดียวประเสริฐกุล (รองกรรมการผู้อำนวยการฝ่ายตลาดบริษัทเอไอเอส ซึ่งเป็นบริษัทในเครือชินคอร์ป) และแต่งตั้งนายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา รองประธานบริษัทไอทีวีขึ้นเป็นประธานกรรมการผู้อำนวยการฝ่ายข่าว โดยให้ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริษัท ถือเป็นการแบ่งแยกอำนาจฝ่ายบริหารกับฝ่ายข่าว และดูเหมือนเป็นการคานอำนาจซึ่งกันและกัน ดูได้จากโครงสร้างการบริหารงานปี 2543 ในรูปภาพที่ 11

การเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารและโครงสร้างการบริหารงานมาเป็นผู้บริหารจากบริษัทชินคอร์ปทำให้เห็นว่าอำนาจในการถือหุ้นมีผลต่อทิศทางในการบริหารงานโดยผู้ถือหุ้นสามารถส่งคนที่ตัวเองไว้วางใจเข้ามาทำหน้าที่แทนบริษัท เพื่อดูแลรักษาผลประโยชน์ให้กับทางบริษัท หากเรามองบริษัทเป็นระบบการเมืองก็จะเห็นถึงกลุ่มทุนต่างๆที่เข้ามามีอำนาจในการต่อรองอยู่ในระบบ โดยอาศัยการเป็นเจ้าของของส่วนหนึ่งในระบบนั้นๆผ่านการถือหุ้น ผู้ที่ถือหุ้นในจำนวนที่มากกว่าหมายถึงการมีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงความคิดเห็นรวมถึงอำนาจในการบริหารสั่งการต่อตัวระบบนั้นๆได้มากกว่า

ภัทราพร สังข์พวงทอง¹⁶ อดีตผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวสายการเมือง สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ได้ให้สัมภาษณ์ในกรณีนี้ไว้ว่า

“.....พอมายุคที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้น ธุรกิจการเมืองและไอทีวีมาอยู่ชั่วคราวทั้งหมด ธุรกิจที่เป็นเจ้าของสถานีโทรทัศน์มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง เป็นคนๆเดียวกัน ถึงแม้จะบอกว่าไม่ได้ถือหุ้นในธุรกิจเกินกว่าร้อยละ 50 หรืออะไรก็ตาม มันเป็นสมบัติของการเมือง....ถ้าเราเป็นลูกจ้างบริษัท เราไม่อยากทำอะไรให้เจ้าของบริษัทเสียหายหรือ เป็นธรรมชาติของปุถุชนธรรมดา เพราะฉะนั้นถ้านักการเมืองเป็นเจ้าของบริษัท เราเป็นลูกจ้าง เราไม่อยาก หรือแม้ว่าอยากก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะทำอะไรให้เจ้าของเราได้รับความเสียหาย เพราะฉะนั้น รูปแบบ วิธีการ เนื้อหา แก่นการนำเสนอของเรา มันจะต้องถูกครอบงำ โดยอิทธิพลของเจ้าของกิจการ ทั้ง 2 อย่าง self censor และการถูกบังคับ เหมือนที่ไอทีวี บางคนอาจไม่ self censor แต่ถูกบังคับ ลดบทบาท โยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ บางคนไม่ถูกกดดันอะไรเลยอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยการ self censorอย่างพี่ พี่ก็รู้สึกว่ามีอิทธิพล แต่ไม่ทำ ไม่ทำตามนั้น เช่น ทำข่าวขึ้นนี้ไปกระทบสปอนเซอร์คนไหนเนี่ย ทำข่าวขึ้นนี้ไปกระทบกับนักการเมืองคนไหน

¹⁶ สัมภาษณ์ ภัทราพร สังข์พวงทอง, อดีตผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวสายการเมืองไอทีวี, 5 กุมภาพันธ์ 2548.

แน่ๆ ที่รู้ว่าเขามีอิทธิพล แต่พี่ก็ทำต่อไป ไม่เป็นไรก็แค่มีอิทธิพล.....แต่พอ มาแทรกแซงนี่ป่ะ แล้วมาบอกว่าชาวน้ำออกไม่ได้ เราต้องปฏิบัติ ถ้าไม่ ปฏิบัติ มันเกิดการต่อต้านและปฏิปักษ์ ชัดคำสั่ง เป็นฝ่ายตรงข้าม....”

คำว่า self censor มีความใกล้เคียงกับคำว่า จรรยาบรรณ โดยที่จรรยาบรรณเป็นตัวบ่งชี้ ระดับมาตรฐานของความเป็นวิชาชีพ จรรยาบรรณเป็นการการเซ็นเซอร์ตัวเองโดยอิงหลักคุณธรรม จะต้องระวังไม่ให้ไปทำความเสียหายให้กับผู้อื่น แต่ self censor ถือเป็น การปกป้องตนเองโดยอิง อยู่กับความกลัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะ

จากบทสัมภาษณ์ทำให้มองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างอำนาจกับอิทธิพล เมื่อบริษัท ซินคอร์ป เข้ามาถือหุ้นใน บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) แน่นนอนอยู่แล้วว่าบริษัทได้ถืออำนาจอัน ชอบธรรมโดยการเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) และสิ่งที่มีมาพร้อมกับอำนาจ นั้น คือ การมีอิทธิพล แต่ถ้าใช้อิทธิพลเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่สามารถบังคับให้ผู้อยู่ใต้อิทธิพล ปฏิบัติตามที่ใช้อิทธิพลต้องการได้ เช่นในกรณีที่ภัทราพร สังข์พวงทองได้กล่าวไว้ แต่เมื่อเปลี่ยน มาใช้อำนาจ ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจย่อมหวั่นเกรงมากขึ้น เพราะอำนาจมีความรุนแรงมากกว่าอิทธิพล ผู้ที่ยินยอมก็ตกอยู่ใต้อิทธิพลและอำนาจของเจ้าของบริษัท แต่หากผู้ใดไม่ยินยอม ถือได้ว่ามีความ ประพฤติเป็นปรปักษ์ต่อผู้บังคับบัญชา กระด้างกระเดื่อง และทุจริตต่อหน้าที่ (ดูรายละเอียด หนังสือเลิกจ้างได้ในท้ายบทที่ 5) ซึ่งก็มีบทลงโทษที่รุนแรง คือการเลิกจ้าง แสดงว่าความสามารถ ในการลงโทษเป็นสิ่งที่ทำให้การใช้อำนาจนั้นได้ผล

2. ด้านโครงสร้างการบริหารฝ่ายข่าว

วันที่ 13 มิถุนายน 2543 นายเทพชัย หย่อง ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว ผู้ที่เป็นแกนนำในการ คัดค้านการเข้ามาถือหุ้นของบริษัท ซินคอร์ป ได้ถูกย้ายไปทำงานในตำแหน่ง ที่ปรึกษากฎหมาย ผู้อำนวยการใหญ่ ประจำอยู่ที่ ชั้น 17 แทน การโยกย้ายในครั้งนี้เป็นการลดบทบาทและอำนาจใน ฝ่ายข่าวของนายเทพชัย หย่องไปโดยปริยาย

ต่อมาในเดือนตุลาคมมีการปรับโครงสร้างการบริหารฝ่ายข่าวใหม่ โดยให้นายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา มาเป็นประธานกรรมการผู้อำนวยการฝ่ายข่าว เนื่องจากทางบริษัทซิน คอร์ปได้ส่งคนของตัวเองเข้ามาบริหาร ดังนั้น การให้นายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา มาดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการผู้อำนวยการฝ่ายข่าวแล้วขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริษัท เพื่อป้องกัน การแทรกแซงการเสนอข่าวจากทางฝ่ายบริหาร เพราะตามหลักการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ ฝ่าย

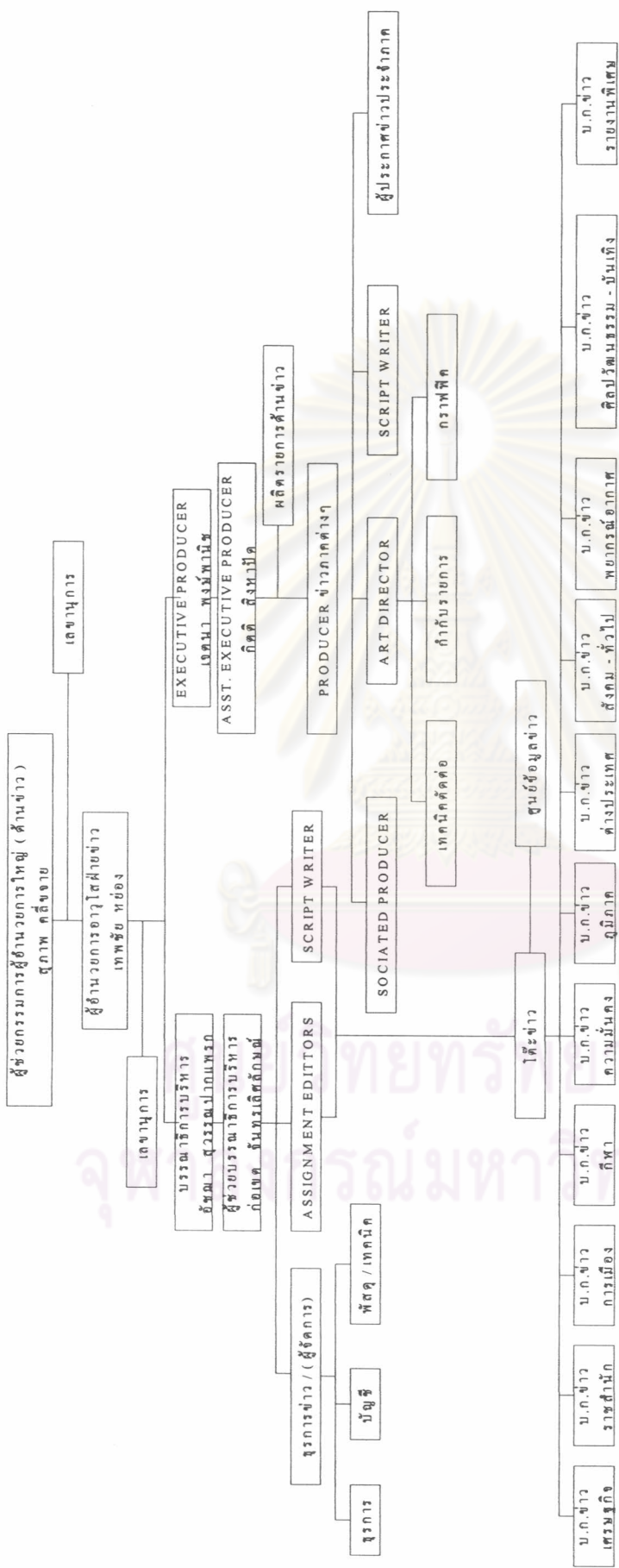
บริหารกับฝ่ายข่าวจะต้องอยู่แยกกัน เพื่อไม่ให้ฝ่ายบริหารเข้ามามีอำนาจในการกำหนดทิศทางข่าวสารได้ รูปภาพที่ 12 และ 13 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าวปี 2541 และ 2543

แต่ดูเหมือนในทางปฏิบัติจะไม่ได้เป็นไปตามแนวทางที่ตั้งไว้ว่าให้ฝ่ายบริหารแยกจากฝ่ายข่าว เพื่อให้ข่าวเกิดความน่าเชื่อถือและไม่มีการแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร เพราะเมื่อฝ่ายบริหารของบริษัทชินคอร์ปเข้ามา ก็ได้เกิดความผิดปกติในกองบรรณาธิการ ดังที่อดีตคนข่าวไอทีวีได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

“.....พอชินคอร์ปเข้ามามันกลายเป็นทุกอย่างมารวมกันหมดเลย ฝ่ายบริหารก็อยากเข้ามาดูเนื้อหาข่าวด้วย ว่าคุณออกข่าวอะไร ไม่ออกข่าวอะไร เขาส่งคนมาคนหนึ่งเลย ให้มาเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร เพื่อที่จะมานั่งดูอยู่ๆก็โผล่มา วันที่คุณสรรคชัยเข้ามานั่งเป็นกรรมการผู้จัดการ จากบริษัทชินคอร์ป ก็มีคนนี้เข้ามาด้วย ฝ่ายกอง บก.ก็สงสัยว่าเขาเป็นใคร เพราะถ้าปกติมีพนักงานระดับนี้เข้ามา ต้องมีการแนะนำตัวในที่ประชุมให้หัวหน้าข่าวทุกคนรับรู้ว่าคนนี้ จะมาเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว จะมาทำหน้าที่นี้ทุกคนต้อนรับเป็นประเพณี แต่ไม่มี อยู่ๆก็มานั่ง ไม่พูด ไม่จกกับใครคอยดูว่าใครทำอะไร แล้วก็รายงาน ที่เรารู้ว่ารายงาน เพราะเขาโทรศัพท์คุย พอหลังจากโทรศัพท์คุยปุ๊บ จะมีโทรศัพท์ถึงคุณ จิระ บรรณาธิการบริหารทันทีว่าข่าวนี้เป็นไงมาไง เขาออกได้ไหม ประมาณนี้ มันตลอดเลย เราก็เลยรู้ว่าคนนี้ต้องรายงานแน่เลย พอสักพักจะมีเหตุการณ์สะทอนกลับมาทันที เฮ้ย ดูข่าวนี้หนอยว่ามีอะไรหรือ มันก็มีการต่อรองตรงนั้นว่า ไม่เห็นมีอะไรเลยข่าวนี้ทำไมออกไม่ได้ ก็ต้องกลับมา นั่งย้อนคุยกันอีก มันก็ขึ้นอยู่กับว่า ฝ่ายข่าวยอมจำนนแค่ไหนถ้าเขาสั่งให้เรา ถอด.....”¹⁷

¹⁷ สัมภาษณ์ คุณหนึ่ง, อดีตคนข่าวไอทีวี, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

รูปภาพที่ 12 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าวบริษัท สยามอินโฟเทคนิกส์ จำกัด ปี 2541



ที่มา : บริษัท สยามอินโฟเทคนิกส์ จำกัด อ้างอิงใน กิตติ สิงหนามัด, “การศึกษาลักษณะวัฒนธรรมและลักษณะผู้นำในธุรกิจโทรทัศน์เสรี ศึกษาเฉพาะกรณี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 39-42.

รูปภาพที่ 13 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าวของบริษัท เอทีวี จำกัด (มหาชน) ปี 2543



ที่มา : บริษัทเอทีวี จำกัด (มหาชน) อ้างถึงใน มลลนา นาคมนี, หน้า 97.

ส่วนอดีตคนข่าวไอทีวีอีกท่านหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบุคคลผู้นี้ (ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหารในรูปภาพที่ 13 ช่องซ้ายล่าง)ว่าเป็น

“.....อดีตผู้สื่อข่าวของที่อื่น โดยตำแหน่งควบคุม จับจ้องการทำงานได้ เพราะเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร คนคนนี้ผ่านการพิจารณาส่งเข้ามา จากฝ่ายบริหาร โดยไม่ผ่านการเห็นชอบของผู้บังคับบัญชาฝ่ายข่าว เส้น ผ่ากฏภารกิจบางอย่างเข้ามาด้วย แทรกแซงบริหารงานบุคคลใช้คนนี้ คาดหวังผลทางธุรกิจในฝ่ายข่าว.....”¹⁸

ในวันที่ 28 ธันวาคม 2543 มีข้อความปรากฏในหนังสือพิมพ์ เป็นข้อความทางอีเมลจาก นายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา ที่ส่งถึงนายบุญคลี ปลั่งศิริ หลังจากที่นายบุญคลี ปลั่งศิริ ประธาน คณะบริหารจัดการไอทีวี และประธานกรรมการบริหารกลุ่มชินคอร์ป ได้ประกาศปลดนายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา ออกอย่างกะทันหัน แล้วให้นายสรรคชัย เตียวประเสริฐกุล รักษาการแทน เนื้อความในจดหมาย ตอนหนึ่งมีว่า

“..... ผมเสียใจกับสิ่งที่เราคุยกันวันนี้ ผมทำตามคำขอของคุณบุญคลี ไม่ได้จริงๆเพราะเริ่มสงสัยตัวเองว่า ผมขายตัวเราและศักดิ์ศรีไปหรือเปล่า เลยต้องปรึกษาชายดี* และทุกคนที่เกี่ยวข้อง

การที่เราเอารถถ่ายทอดไปชลบุรีในขณะที่ช่องอื่นๆไม่มีใครไป ผมกลับ มองว่าเป็นความสามารถของการทำข่าว และเครื่องมือการทำข่าวของเรา มีดีกว่าและมีคุณภาพกว่าช่องอื่น เราถึงได้นำในเรื่องข่าวกว่าทีวีทุกช่อง

¹⁸ สัมภาษณ์ คุณสอง, อดีตคนข่าวไอทีวี, 5 กุมภาพันธ์ 2548.

* หม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล ประธานกรรมการบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) เรื่องนี้ เกิดขึ้นประมาณวันที่ 26-27 ธันวาคม 2543 ที่มีการนำรถไปถ่ายทอดสดการปราศรัยของพรรค ประชาธิปัตย์ที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นช่วงที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีมติตัดสินว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทยจงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ ทำให้มีการขอจากทาง ผู้บริหารไอทีวีให้ถอนทีมรายงานสดกลับ แต่ไม่ได้มีการถอนทีมกลับ หลังจากนั้นก็มีคำสั่งปลดนาย ปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา ประธานกรรมการอำนวยการฝ่ายข่าวออกอย่างกะทันหัน

ผมคงจะต้องยึดอยู่ในหลักการของตัวเองและความเชื่อมั่นที่มีอยู่ในการ
เสนอข่าว...”¹⁹

จากการปลดนายปิ๊ มาลากุล ณ อยุธยา ซึ่งถือเป็นตัวแทนของความมีเสรีภาพในการ
เสนอข่าวสารของฝ่ายข่าวไอทีวี ทำให้นายวิจิต สุรพงศ์ชัย ประธานกรรมการบริหารธนาคารไทย
พาณิชย์ หม่อมราชวงศ์ดิศนัดดา ดิศกุล ประธานกรรมการบริษัทไอทีวี และนายปิ๊ มาลากุล ณ
อยุธยา เปิดแถลงข่าวที่ธนาคารไทยพาณิชย์ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยกล่าวว่า การดำเนินการของ
ผู้บริหารจากกลุ่มชินคอร์ปเป็นการเอาเท้าลูบหน้าผู้บริหารที่มาจากธนาคารไทยพาณิชย์ จึงถือได้
ว่าเป็นการแย่งชิงอำนาจในการบริหารฝ่ายข่าว

วันที่ 12 มกราคม 2544 นายสุรศักดิ์ เตียวประเสริฐกุลได้เรียกพนักงานฝ่ายข่าวมา
ประชุม พร้อมกับประกาศโครงสร้างกองบรรณาธิการใหม่ มีการโอนย้ายแผนกและแบ่งแยกแผนก
ใหม่ นอกจากนี้ยังมีคำสั่งแต่งตั้ง นางสาวสุทธิลักษณ์ เจาะสุนทร บรรณาธิการตรวจบทข่าว ให้
รักษาการแทนนายจิระ ห่องสำเร็จ บรรณาธิการบริหารคนเดิมที่ลาออกไป

นางลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ อดีตผู้สื่อข่าวไอทีวีสายสังคม ได้กล่าวว่า

“...ประเด็นหลักในการประชุมวันนั้นเป็นเรื่องโครงสร้างบริหารใหม่และ
ประกาศให้โบนัสพนักงาน และกลายเป็นเวทีโต้ตอบของกลุ่มผู้สื่อข่าวที่
ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านการคุกคามการทำข่าวของผู้บริหารชินคอร์ป กับ
กลุ่มผู้สื่อข่าวสายการเมือง นำโดยคุณมัลลิกา บุญมีตระกูล เธอยืนยันว่า
ไม่มีการแทรกแซงการทำงานมาถึงตัวเธอ ขณะที่ตัวแทนช่างภาพก็บอกว่า
พนักงานในไอทีวีส่วนใหญ่ไม่ขอรับรู้เรื่องการแทรกแซง และไม่สนใจว่าจะ
มีการแทรกแซงหรือไม่ ที่มาร่วมประชุมในวันนั้นก็เพราะจะมาฟังเรื่อง
โครงสร้างใหม่และโบนัสเท่านั้น...”²⁰

¹⁹ คำให้การ กบฏ: อดีตคนข่าวไอทีวี. สุวรรณ อุยานันท์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์เศศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2544), หน้า 74-75.

²⁰ นางลักษณ์ สุขใจเจริญกิจ, “ผิด...ที่เป็นไอทีวีพันธุ์แท้,” ในเรื่องเดียวกัน, หน้า 110-111.

ยวดี เตชะไพฑูริย์สุข อดีตโปรดิเวเซอร์ข่าวไอทีวีได้ให้สัมภาษณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายคนในกองบรรณาธิการในช่วงหลังจากที่ผู้บริหารจากชินคอร์ปเข้ามา ดังนี้

“.....เปลี่ยน เริ่มหมุนคน คนที่ทำหน้าที่นี้ ไม่ต้องทำ เขาหาคนเขาเข้ามา คนที่จะสั่งได้บก.ที่ทำหน้าที่คุมข่าวทั้งวัน ภาคกลางวันกับภาคเย็น ภาคเย็น(ภาคค่ำ)คือหัวใจสำคัญของข่าว ใครที่ได้คุมภาคนี้ ก็เหมือนคุมข่าวได้ ก็เลื่อนไปไม่ต้องทำกลางคืนแล้ว ไปทำเช้าพอ พี่ปฏิวัติ เชิดชาย (บรรณาธิการข่าวภาคหลัก คือภาคเที่ยงและ 19.00 นาฬิกา) คนดูไม่เยอะ ให้สุทธิลักษณ์ เข้ามาแทน พวกที่เขาคิดว่าเขาคุมได้.....”²¹

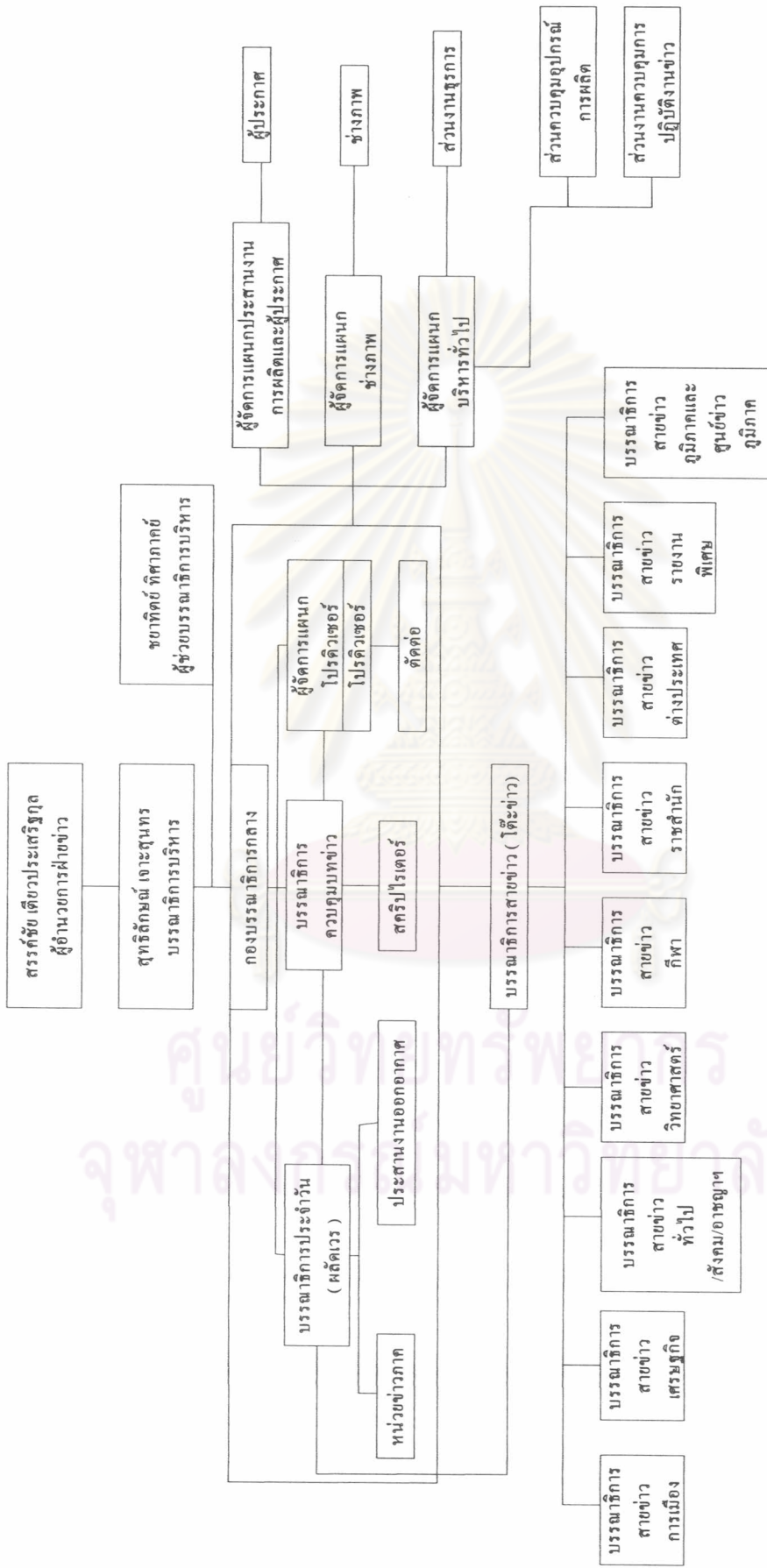
วันที่ 17 มกราคม 2544 นายบุญคลี ปลั่งศิริ ประธานกรรมการเรียกพบและบอกเลิกจ้างนางพิมพ์รัตน์ วงศ์วิรุฬห์ ผู้อำนวยการสำนักงานประธานกรรมการอำนวยการฝ่ายข่าวเนื่องจากทำให้นายสรรคชัย เตียวประเสริฐกุล รักษาการแทนประธานกรรมการอำนวยการฝ่ายข่าว ไม่สะดวกในการบริหาร

หลังจากนั้นวันที่ 25 มกราคม 2544 ได้มีประกาศโครงสร้างใหม่ (ดูรายละเอียดได้ในบทที่ 4) ดังแสดงไว้ในรูปภาพที่ 14

เห็นได้ชัดเจนว่าหลังจากที่ผู้บริหารจากบริษัทชินคอร์ปได้เข้ามาบริหารงานในไอทีวี ได้ใช้อำนาจการบริหารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งโดยหลักการทำงานด้านสื่อมวลชนแล้ว ฝ่ายบริหารและฝ่ายข่าวจะต้องอยู่แยกกัน เพื่อมิให้ฝ่ายบริหารเข้ามาแทรกแซงการทำงานของฝ่ายข่าวได้ ฝ่ายบริหารได้พยายามโยกย้ายคนในกองบรรณาธิการและใช้หลักการแบ่งแยกและปกครองกับคนในฝ่ายข่าว เนื่องจากเป็นฝ่ายที่มีพนักงานอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ยากต่อการควบคุม การแบ่งแยกและปกครองพร้อมทั้งการหมุนคนที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายบริหารก็เพื่อลดความเข้มแข็งของฝ่ายข่าวลง ทำให้การทำงานของฝ่ายบริหารเป็นไปด้วยความสะดวกมากยิ่งขึ้น

²¹ สัมภาษณ์ ยวดี เตชะไพฑูริย์สุข, อดีตโปรดิเวเซอร์ข่าวไอทีวี, 15 กุมภาพันธ์ 2548.

รูปภาพที่ 14 แสดงโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายข่าวของบริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) ในวันที่ 25 มกราคม 2544



ที่มา : บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) 2541 อ้างถึงใน มลลดา นาคมณี, หน้า 102.

3.ด้านบุคลากรฝ่ายข่าว

เหตุการณ์แรกที่จะต้องกล่าวถึง คือกรณี บุญเลิศ มโนสุจริตชน ผู้สื่อข่าวสายการเมืองติดตามพรรคไทยรักไทย ได้สร้างความไม่พอใจแก่หัวหน้าพรรคไทยรักไทย กรณีสอบถามเรื่องการโอนหุ้น จนมีข่าวออกมาว่า มีการขอให้เปลี่ยนตัวผู้สื่อข่าว ซึ่งนายปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา และนายจิระ ห้องสำเร็จ ยอมรับว่ามีการขอให้ย้ายจริง แต่ก็ไม่ได้ย้ายตามที่ขอมา²²

สุภาลักษณ์ ตั้งจิตต์ศีล ผู้สื่อข่าวสายการเมือง ถูกย้ายไปทำข่าวโต๊ะข่าวต่างประเทศแทน เนื่องจากสาเหตุที่มีความสนิทสนมกับพรรคประชาธิปไตยมากเป็นพิเศษ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ คำให้การ กบฏ: อดีตคนข่าวไอทีวี ว่า

“.....ดิฉันจำได้วันที่คุณปิยะ มาลากุล ณ อยุธยา ถามว่า ‘ทำไมมาอยู่ตรงนี้....’ ทั้งที่คุณน่าจะอยู่ข่าวการเมือง อยากย้ายกลับไปไหม’ คุณปิยะ มาลากุล ปล่อยให้ทราบภายหลังว่าที่ถามอย่างนี้เพราะสะกิดใจว่า ทำไมคนที่ที่เข้ามารับตำแหน่งในบริษัทถึงได้มี ‘คำขอ’ จากผู้ถือหุ้นในนามกลุ่มชินฯ ให้ปลดนักข่าวคนนี้เสีย จึงได้สอบถามผู้ใหญ่ในฝ่ายข่าวดู เมื่อเดาสาเหตุออกก็บอกว่าคุณน่าจะเสียใจ จึงพยายามที่จะให้กลับไปทำข่าวการเมืองเพื่อพิสูจน์ว่าสถานะไม่ได้ถูกแทรกแซงทางการเมืองจากผู้ถือหุ้น แต่ในที่สุดเรื่องก็เงียบหายไป และก็ได้ไม่ได้พยายามให้ดิฉันกลับไปทำข่าวการเมืองอีก....”²³

เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดในด้านบุคลากรฝ่ายข่าวและแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจในการลงโทษพนักงานชั้นสูงสุดคือ การเลิกจ้างพนักงานทั้งสิ้น 28 คนในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544 โดยเป็นพนักงานฝ่ายข่าวจำนวน 23 คน ที่เหลืออีก 5 คน เป็นผู้ช่วยช่างภาพจากบริษัทรับเหมาภายนอกซึ่งไม่ได้เป็นพนักงานบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) โดยตรง

สาเหตุของเลิกจ้างเนื่องมาจากพนักงาน 7 คนในจำนวน 23 คนได้กระทำความผิดโดยเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหว กล่าวหาผู้บริหารที่มาจากบริษัทชินคอร์ป แทรกแซงการทำงานข่าว จึงถือเป็นความผิดร้ายแรง ไม่มีสิทธิได้รับค่าชดเชย ได้แก่

²² บันทึกการสอบสวน ภัทราพร สังข์พวงทอง ใน คำให้การ กบฏ: อดีตคนข่าวไอทีวี. สุวรรณภา อุยานันท์, บรรณาธิการ, หน้า 162.

²³ สุภาลักษณ์ ตั้งจิตต์ศีล, “ฝึกไฟพรรคประชาธิปไตย เหตุแห่งการเลิกจ้าง,” ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 139-140.

1. วิชาล ดิลกวัฒนิช ผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ
2. กรุณา บัวคำศรี ผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวต่างประเทศ
3. ภัทรพร สังข์พวงทอง ผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวการเมือง
4. ยุวดี เตชะไพฑูรย์สุข กรรมการสหภาพแรงงานไอทีวีและโปรดิวเซอร์ข่าว
5. อังสนา เทศขยัน โปรดิวเซอร์ข่าว
6. ปฏิวัติ วลีชาติ กรรมการสหภาพแรงงานไอทีวีและบรรณาธิการข่าวประจำวัน
7. ณาตยา แววีรคุปต์ ผู้สื่อข่าวสายสังคม

พนักงานทั้ง 7 คนข้างต้น ได้รับจดหมายเลิกจ้างลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544 โดยมีข้อความส่วนที่เหมือนกันว่า

“....วันที่ 12 มกราคม 2544 ฝ่ายบริหารของบริษัทฯ ได้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีพนักงานให้ข่าวสารแก่บุคคลภายนอก” เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำสั่งที่ ITV –HR 004/44 สั่ง ณ วันที่ 12 มกราคม

จากผลสรุปการตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีพนักงานให้ข่าวสารแก่บุคคลภายนอกข้างต้น เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2544 ของคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงฯ ซึ่งได้มีการสอบสวนและตรวจสอบจากพยานบุคคล เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง และเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆแล้ว เห็นว่าการกระทำดังกล่าวของท่านข้างต้น เป็นการกระทำไปโดยที่มีข้อมูลคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงอย่างมาก รวมถึงไม่เข้าใจการติดตามผลการปฏิบัติงาน และการสั่งการตามสายงานจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการกระทำผิดข้อบังคับการทำงานของบริษัท หมวดที่ 7 วินัยสำหรับพนักงาน และโทษทางวินัย

ดังนั้นจากเหตุผลข้างต้นประกอบกับการกล่าวอ้างไปในทางทำให้ฝ่ายบริหาร และบริษัทต้องเสื่อมเสียชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือในการเสนอข่าว รวมทั้งการที่ท่านมีพฤติกรรมส่อไปในทางกระด้างกระเดื่อง มีความประพฤติเป็นปรปักษ์ต่อผู้บังคับบัญชา การกระทำดังกล่าวของท่าน บริษัทฯถือว่า ท่านได้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำผิดอาญา โดย

เจตนาแก่นายจ้าง หรือจงใจให้นายจ้างได้รับความเสียหาย หรือฝ่าฝืน ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ระเบียบหรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของ นายจ้างเป็นกรณีร้ายแรงหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง

โดยหนังสือฉบับนี้ บริษัทฯจึงขอเลิกจ้างท่าน ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป ส่วนค่าจ้างเงินเดือนกุมภาพันธ์ 2544 ทาง บริษัทฯจะดำเนินการจ่ายให้แก่ท่านทันที และขอให้ท่านนำทรัพย์สินของบริษัทฯ ที่ได้มอบให้ไว้เพื่อการปฏิบัติงานคืนแก่บริษัทฯ รวมทั้งชำระหนี้สิน คงค้าง (ถ้ามี) ให้แล้วเสร็จด้วย จะขอบคุณยิ่ง²⁴

พนักงาน 1 คนจากที่เหลือ 16 คน ถูกเลิกจ้างเพราะกระทำความผิดเนื่องจากขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชา มีสิทธิได้รับค่าชดเชย คือนางสุวรรณ อูยานันท์ บรรณาธิการข่าวบันเทิง โดยมีความในหนังสือเลิกจ้าง ดังนี้

“ด้วยเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2543 ท่านได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาให้ไปปฏิบัติงานภายนอก โดยต้องไปบันทึกเทปการเปิดตัวนักร้องใหม่ ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ แต่ปรากฏว่าท่านได้ละเลยต่อหน้าที่ ฝ่าฝืนคำสั่งผู้บังคับบัญชา ไม่ไปปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและไม่รายงานแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

จากการกระทำดังกล่าวข้างต้น แสดงให้ทราบได้ว่าท่านเจตนาที่จะฝ่าฝืนคำสั่งผู้บังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำความผิดข้อบังคับการทำงานของบริษัทฯหมวดที่ 7 วินัยสำหรับพนักงานและโทษทางวินัย

การกระทำดังกล่าวของท่าน บริษัทฯถือว่า ท่านได้กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดอาญา โดยเจตนาแก่นายจ้าง หรือจงใจให้นายจ้างได้รับความเสียหาย หรือฝ่าฝืนข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ระเบียบหรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้างเป็นกรณีร้ายแรงหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง

²⁴ หนังสือสัญญาเลิกจ้าง ปฏิวัติ วลีชาติ ใน มติชน (8 กุมภาพันธ์ 2544): 2.

จากข้อพิพาทดังกล่าวข้างต้น บริษัทฯจึงมีความจำเป็นต้องเลิกจ้างท่าน รวมทั้งเห็นเป็นการยากที่จะร่วมงานกับท่านต่อไป เนื่องจากขาดความร่วมมือ และความเข้าใจในการทำงานด้วยกัน ซึ่งไม่เป็นผลดีทั้งต่อตัวท่านเองและบริษัทฯ

โดยหนังสือฉบับนี้ บริษัทฯจึงขอเลิกจ้างท่าน ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป ส่วนค่าจ้างเงินเดือนกุมภาพันธ์ 2544 เงินค่าบอกกล่าวล่วงหน้าและเงินค่าชดเชยนั้น ทางบริษัทฯจะดำเนินการจ่ายให้แก่ท่านโดยทันที และขอให้ท่านนำทรัพย์สินของบริษัทฯ ที่ได้มอบให้ไว้เพื่อการปฏิบัติงานคืนแก่บริษัทฯ รวมทั้งชำระหนี้สินคงค้าง (ถ้ามี) ให้แล้วเสร็จด้วย จะขอขอบคุณยิ่ง²⁵

พนักงานอีก 15 คนที่เหลือทั้งหมด เป็นกลุ่มที่ไม่ได้กระทำความผิด จึงมีสิทธิได้รับค่าชดเชย ได้แก่

- | | | |
|-----------|-------------|---------------------------------------|
| 1.เชิดชาย | มากบำรุง | บรรณาธิการข่าว |
| 2.ภูซงค์ | แดงประเสริฐ | โปรดิวเซอร์รายการสี่แยกรัชโยธิน |
| 3.แก้วตา | ปรีศวรงค์ | ผู้สื่อข่าวสายสังคมและคณะกรรมการสหภาพ |

แรงงาน

- | | | |
|---------------|---------------------|--|
| 4.อรพิน | ลิลิตวิศิษฎ์วงศ์ | ผู้สื่อข่าวสายสังคมและประธานสหภาพแรงงาน |
| 5.ชมพูนุช | คงมนต์ | ผู้สื่อข่าวสายสังคมและกรรมการสหภาพแรงงาน |
| 6.สุดารัตน์ | จูเจียม สุขแสงรัตน์ | ผู้สื่อข่าวสายสังคม |
| 7.นงลักษณ์ | สุขใจเจริญกิจ | ผู้สื่อข่าวสายสังคม |
| 8.สุพจน์ | สุขสงค์ | ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ |
| 9.สินีนาง | คุปตภากร | โปรดิวเซอร์สายเศรษฐกิจ |
| 10.สุกฤษีร์ | จรรยาโรจน์ | ผู้กำกับรายการและรองประธานสหภาพ |
| 11.สุภาลักษณ์ | ตั้งจิตต์ศิลป์ | ผู้สื่อข่าวต่างประเทศ |

²⁵ หนังสือสัญญาเลิกจ้าง สุวรรณ อูยานันท์ ใน คำให้การ กบฏ: อดีตคนข่าวไอทีวี. สุวรรณ อูยานันท์, บรรณาธิการ, หน้า 221.

- | | |
|--------------------------|--|
| 12. สกลเดช ศิลาพงษ์ | โปรดิวเซอร์รายการจับกระแสโลกและ
คณะกรรมการสหภาพแรงงาน |
| 13. จุฑาโรจน์ ทิวไผ่งาม | ผู้สื่อข่าวอาชญากรรม |
| 14. จิรัชญา ทองนาค | ประสานงานออกอากาศ |
| 15. สมมาตร วัฒนาคุโณปการ | ดูแลศูนย์ผลิตข่าว |

พนักงานดังกล่าวได้รับหนังสือเลิกจ้างโดยอ้างเหตุผลถึงการขาดทุนของบริษัทฯ ทำให้
ต้องปรับลดจำนวนพนักงานลงบางส่วน ดังมีข้อความต่อไปนี้

“.....บริษัทจึงมีความจำเป็นต้องลดกำลังคนลงบางส่วน โดยพิจารณา
จากภาระความจำเป็นของงาน ผลงาน และพฤติกรรมในการทำงาน การ
ประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับในการทำงานรวมถึงทัศนคติ
คติในการทำงานด้วยจากข้อพิจารณาต่างๆเหล่านี้ บริษัทจึงมีความ
จำเป็นต้องเลิกจ้างท่าน รวมทั้งเห็นเป็นการยากที่จะร่วมงานกับท่านต่อไป
เนื่องจากขาดความร่วมมือ และความเข้าใจในการทำงานด้วยกัน ซึ่งไม่
เป็นผลดีทั้งต่อตัวท่านเองและบริษัท ประกอบกับในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้
บริษัทคงไม่สามารถปล่อยให้งานบริษัทเสียหายได้อีกต่อไปแล้ว

โดยหนังสือฉบับนี้ บริษัท จึงขอเลิกจ้างท่าน ตั้งแต่วันที่ 7
กุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป โดยบริษัทยินดีจ่ายค่าจ้างค้างจ่าย ค่าบอก
กล่าวล่วงหน้า ค่าวันหยุดพักผ่อนประจำปีส่วนที่เหลือ(ถ้ามี) รวมถึง
ค่าชดเชยตามกฎหมายด้วยในวันนี้ และบริษัทขอแสดงความเสียใจเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการเช่นนี้ เพื่อให้องค์กรของเราสามารถดำเนิน
กิจการต่อไปได้จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะเข้าใจถึงความจำเป็นในการ
ดำเนินการดังกล่าว พร้อมทั้งให้ความร่วมมือ โดยนำส่งทรัพย์สินของ
บริษัท ที่ได้มอบให้ไว้เพื่อการปฏิบัติงานคืนแก่บริษัท รวมทั้งชำระหนี้สิน
คงค้าง (ถ้ามี) ให้แล้วเสร็จด้วย จะขอบคุณยิ่ง”²⁶

²⁶ หนังสือสัญญาเลิกจ้าง อรพิน ลิลิตวิศิษฏ์วงศ์ ใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 222.

ภัทราพร สังข์พวงทอง หนึ่งใน 7 คนที่ถูกเลิกจ้างในประเภทแรกได้ให้ความเห็นในกรณีการเลิกจ้างพนักงานว่า

“.....เข้าใจแล้วว่าการปรับลดเกิดขึ้นแล้วก่อนหน้านี้ และการปรับลดพนักงานด้วยเหตุผลทางธุรกิจมันต้องมีกระบวนการ job description, early เพื่อสอบถามความสมัครใจของพนักงาน ซึ่งอาจมีพนักงานอีก 10 คนสมัครใจ early แล้วได้ค่าชดเชย พนักงานฝ่ายข่าว 20 กว่าคนที่อ้างว่าปรับลด ไม่มีโอกาสได้เข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างบริษัท ถ้าจะปรับลดจำนวนพนักงาน ทำไมไม่ประเมินผลงานกันก่อน โดยเข้าสู่กระบวนการที่ต้องขอขบธรรมเนียม แต่เราทุกคนไม่มีใครรู้ตัวล่วงหน้าเลยว่า จะมีการให้ออกด้วยเหตุผลทางธุรกิจ แต่ทุกคนรู้ตัวว่าเราอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับผู้บริหาร และทุกคนที่ถูกไล่ออกมา ด้วยเหตุผลการปรับโครงสร้างพนักงาน ไม่มีใครอยู่ข้างเดียวกับผู้บริหารสักคน ถ้าเหตุผลในการปรับโครงสร้างธุรกิจขาดทุน พี่ว่ามีกระบวนการทางธุรกิจหรือการบริหารงานบุคคลอีกเยอะเลยที่เขาควรทำก่อนให้ออก เพื่อให้เรารู้ตัวก่อน ให้เรามีสิทธิ์เลือกได้ เรื่องการจะปรับลดพนักงานด้วยเหตุผลทางธุรกิจก็ควรแจ้งพนักงานให้ทราบล่วงหน้าครึ่งเดือนเป็นอย่างน้อย แต่ไม่มีการแจ้ง ถ้าเรารู้ตัวก่อนเราจะได้ไปหางานทำ....”²⁷

บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ได้เจรจาข้อยุติกับพนักงานได้ 7 คน (อยู่ในประเภทที่ 3 และผู้ช่วยช่างภาพ) จากจำนวน 28 คน พนักงานทั้ง 7 คนยอมลงลายมือชื่อในหนังสือเลิกจ้างและรับเงินค่าชดเชย ในขณะที่อีก 21 คนที่เหลือไม่ได้ลงลายมือชื่อในหนังสือเลิกจ้าง และไม่ขอรับเงินค่าชดเชย เพราะยืนยันว่าไม่มีความผิดตามที่ทางบริษัทไอทีวี กล่าวหา

ทั้ง 21 คนได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ (ครส.) พิจารณา ปราบกฏผลการพิจารณาตามคำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ที่ 409-429/2544 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2544 ดังนี้

²⁷ สัมภาษณ์ ภัทราพร สังข์พวงทอง, อดีตผู้ประกาศข่าวและผู้สื่อข่าวสายการเมืองไอทีวี, 5 กุมภาพันธ์ 2548.

“.....อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 41(4) แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์วินิจฉัยชี้ขาดว่า การที่บริษัทไอทีวี จำกัด(มหาชน)โดยนายนิวัฒน์ บุญทรงและนายสรรคชัย เตียวประเสริฐกุล กรรมการผู้มีอำนาจ ผู้ถูกกล่าวหา เลิกจ้างนางสาว อรพิน ลิลิตวิศิษฎ์วงศ์กับพวกรวม 21 คนผู้กล่าวหา เป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรมตามมาตรา 121 แห่งพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 จึงพร้อมกันมีคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหารับผู้กล่าวหาทั้ง 21 คนกลับเข้าทำงานในตำแหน่งและอัตราค่าจ้างไม่ต่ำกว่าเดิม และให้จ่ายค่าเสียหายเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายนับแต่วันเลิกจ้างจนถึงวันรับกลับเข้าทำงาน

ทั้งนี้ให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติตามคำสั่งภายใน 10 วัน นับแต่วันรับทราบคำสั่ง...”²⁸

แต่ทางบริษัทไอทีวี จำกัด(มหาชน) ไม่ได้รับพนักงานกลุ่มดังกล่าวเข้าทำงาน และได้ยื่นฟ้องนายประมูล จันทรจันทรประธานกรรมการและคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ทั้งหมด 12 คน รวมทั้งอดีตพนักงานไอทีวีทั้ง 21 คน เพื่อขอเพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ที่ 409-429/2544 ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2544 ที่ศาลแรงงานกลางตามคดีหมายเลขดำที่ 5356/2544 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2544²⁹ หลังจากคดีขึ้นสู่ศาล ศาลก็พยายามไกล่เกลี่ยให้ไอทีวีรับพนักงานทั้งหมดกลับเข้าทำงาน แต่ไอทีวีได้ปฏิเสธและอ้างว่าสามารถรับกลับเข้าทำงานได้เพียงบางคนเท่านั้น ศาลจึงสืบพยานฝ่ายโจทก์และจำเลยตามขั้นตอนต่อไป ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2544 ถึงกันยายน 2545 การต่อสู้ในชั้นศาลฝ่ายพนักงานยืนยันว่าการแถลงต่อสาธารณะว่ามีการแทรกแซงการทำงานของฝ่ายข่าวเป็นจรรยาบรรณและความรับผิดชอบของนักสื่อสารมวลชน ในขณะที่ฝ่ายผู้บริหารเห็นว่าเป็นเรื่องภายในบริษัทและผู้บริหารมีสิทธิ์สั่งกองบรรณาธิการข่าวได้ การคัดค้านต่อคำสั่งของฝ่ายบริหารจึงถือเป็นการกระทำที่แสดงความกระด้างกระเดื่อง มีความประพฤติเป็นปรปักษ์กับผู้บังคับบัญชา และการแถลงต่อสาธารณะว่ามีการแทรกแซงการทำงานของฝ่ายข่าวได้

²⁸ ศาลแรงงานกลาง, “คำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ที่ 409-429/2544 เรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรม,” 1 มิถุนายน 2544.

²⁹ ศาลแรงงานกลาง, “คำฟ้องเรื่องพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518,” 9 กรกฎาคม 2544.

สร้างความเสียหายให้บริษัท และทำให้ข่าวของไอทีวีขาดความน่าเชื่อถือ³⁰ แต่ศาลแรงงานกลาง ได้พิจารณายกฟ้องโจทก์ตามคดีหมายเลขดำที่ 5356/2544 คดีหมายเลขแดงที่ 6182/2545 ลงวันที่ 26 กันยายน 2545³¹ และใน วันที่ 7 พฤศจิกายน 2545 บริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อชั้นศาลฎีกา เพื่อขอเพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ที่ 409-429/2544³² ซึ่งศาลฎีกาได้อ่านผลการพิจารณาคดีเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2548 ณ ศาลแรงงานกลาง พิพากษายืนตามคำสั่งของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ โดยให้โจทก์รับจำเลยกลับเข้าทำงานในตำแหน่งและอัตราค่าจ้างไม่ต่ำกว่าเดิม และให้โจทก์จ่ายค่าเสียหายเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายนับแต่วันเลิกจ้าง จนถึงวันสุดท้ายที่รับกลับเข้าทำงาน³³

สรุปคำพิพากษาของศาลฎีกา แผนกคดีแรงงานได้ดังนี้³⁴

ไอทีวีอุทธรณ์ เรื่องที่คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ (ครส.) วินิจฉัยว่าการที่บริษัท ไอทีวีส่งให้นางสุวรรณ อูยานันท์ บรรณาธิการข่าวบันเทิง ไปทำข่าวโดข่าวหนึ่งเป็นการมอบหมายที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ นางสุวรรณ อูยานันท์ ไม่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตาม ศาลแรงงาน ไม่จำเป็นต้องพิพากษาว่า ครส.มีอำนาจที่จะวินิจฉัยกรณีดังกล่าวหรือไม่ คำอุทธรณ์ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

การที่ศาลแรงงานกลางวินิจฉัยว่าสาเหตุแห่งการเลิกจ้างไม่ได้เกิดจากการเคลื่อนไหวคัดค้านการแทรกแซงการทำงานเพราะหาข้อยุติกันไปแล้ว แต่เชื่อว่าเป็นการเลิกจ้างเนื่องจากพนักงานเหล่านี้เป็นสมาชิกและกรรมการสหภาพแรงงานไอทีวี ในข้อนี้เป็นการอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงซึ่งต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

³⁰ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, “อนาคตสื่อเสรีในระบอบทักษิณ,” ใน รัฐันทักษิณ. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ขอคิดด้วยคน, 2547), หน้า 178.

³¹ ศาลแรงงานกลาง, “คำพิพากษาเรื่องขอเพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ที่ 409-429/2544,” 26 กันยายน 2545.

³² ศาลแรงงานกลาง, “คำอุทธรณ์เรื่องขอเพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ที่ 409-429/2544,” 7 พฤศจิกายน 2545.

³³ ศาลแรงงานกลาง, “คำพิพากษาเรื่องคดีแรงงาน,” 30 พฤศจิกายน 2547.

³⁴ เรื่องเดียวกัน

การที่ ครส. มีคำสั่งให้ไอทีวีรับพนักงานทั้งหมดกลับเข้าทำงาน แล้วศาลแรงงานวินิจฉัยเห็นชอบกับคำสั่งดังกล่าว ถือเป็นการอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงซึ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาแรงงาน พ.ศ.2522 มาตรา54 วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย

การที่ ครส.มีคำสั่งให้บริษัทไอทีวี จ่ายค่าเสียหายให้แก่พนักงานทั้ง 21 คนเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายนับแต่วันเลิกจ้าง จนถึงวันสุดท้ายที่รับกลับเข้าทำงาน คำสั่งนี้ชอบด้วยกฎหมาย อุทธรณ์จึงฟังไม่ขึ้นเช่นกัน ศาลฎีกาจึงพิพากษายืน (ดูรายละเอียดได้ในคำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องคดีแรงงาน ในภาคผนวก)

อย่างไรก็ตามขอบเขตของการวิจัยชิ้นนี้กำหนดไว้ถึงตรงที่พนักงานบริษัทไอทีวี จำกัด (มหาชน) จำนวน 23 คนถูกเลิกจ้าง เพราะเป็นการเพียงพอในการวิเคราะห์เรื่องที่ศึกษาวิจัย เรื่องธุรกิจการเมืองกับการควบคุมสื่อมวลชน ศึกษากรณี สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

จากการวิเคราะห์ในตอนต้นได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนธุรกิจและการเมืองที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ในปัจจุบันกลุ่มทุนธุรกิจได้เข้ามาทำหน้าที่ทางการเมืองโดยตรง จึงเป็นการควบคุมอำนาจระหว่างรัฐและทุนเข้าด้วยกัน การรวมเข้าด้วยกันระหว่างรัฐกับทุนนี้ รัฐไม่ได้มีความเป็นอิสระจากชนชั้นนายทุน เนื่องจากรัฐต้องกำหนดนโยบายในลักษณะที่เอื้อประโยชน์แก่ชนชั้นนายทุน ตามแนวทฤษฎีทุนผูกขาดครองอำนาจรัฐ ในส่วนการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีสื่อสารมวลชนแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง เห็นว่าปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่สำคัญของไอทีวี ทำให้ต้องมีการแก้ไขสัญญาสัมปทาน เพื่อเปิดทางให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจเข้ามาถือหุ้น ซึ่งก็คือ บริษัท ชินคอร์ป จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการเมืองโดยตรง การเข้ามาถือหุ้นของบริษัทชินคอร์ปทำให้เกิดอำนาจในการบริหาร ปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารงานฝ่ายต่างๆ เพื่อควบคุม กำหนด ทิศทางการทำงานของสื่อมวลชนในการที่จะนำเสนอข่าวสาร ไปยังมวลชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย